

אחד מאלף

סיפורו של אלי (אליהו) גינדי

אחד מאלף

סיפורו של אלי (אליהו) גינדי

ONE OF A THOUSAND
The Story of Eli (Eliyahu) Gindi

כתיבה: שירן גבאי דמרי
עיצוב כריכה ועימוד: יריב יוחאי

הופק על ידי: רובין הוצאה לאור
אנצו סירני 15 גבעתיים
טל': 054-6533672
hello@robinbooks.co.il
www.robinbooks.co.il

© תשפ"ה 2025 כל הזכויות שמורות לאלי גינדי.

כל התמונות המופיעות בספר זה נלקחו מאלבומי המשפחה.
ספר זה נכתב על בסיס מידע שנמסר מאת אלי שוקרי. שירן גבאי דמרי ורובין הוצאה
לאור אינן אחראיות על תוכן הספר, לרבות המיחוס לצדדים שלישיים, או על התמונות
המופיעות בו.

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשרר או לקלוט בכל
דרך ובכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, מכני או אחר כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה.
שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת
בכתב מאלי גינדי ו/או מרובין הוצאה לאור.

נדפס בישראל 2025
Printed in Israel 2025

אחד מאלף

סיפורו של אלי (אליהו) גינדי

תוכן העניינים

7	הקדמה
9	פרולוג
11	פרק 1: מחברת לזייה
21	פרק 2: המשפחה או הקבוצה?
27	פרק 3: מכות עם עלי בונה
51	פרק 4: תינוק בארגז ירקות
59	פרק 5: מחוץ לקיבוץ, בתוך הקבוצה
71	פרק 6: להסכים לוותר

הקדמה

בראשון, וכמו תמיד אנחנו אצל סבא שלי, הקדמנו קצת עם הילדים, לפני שכולם מגיעים.

שירן, אשתי, יושבת על הספסל בהול, ומרימה ספר עם תמונה גדולה של שלמה אוזון. סבא שלי אומר לה, "זה על חבר שלי, שלמה, את מכירה אותו? עלה איתי מסוריה". היא מתחילה לקרוא על החיים של שלמה בסוריה ועל העלייה לארץ. ואז היא שואלת את סבא שלי שאלה, העיניים שלו נפקחות, הוא מחייך חיוך ענק ומתחיל לספר לה את הסיפור מהצד שלו. ואז עוד שאלה, והוא שוב מואר, ומספר לה עוד סיפור, ועוד אחת, ועוד אחת. הרבה זמן לא ראיתי את סבא שלי כל כך חיוני, ויותר מזה, אלה סיפורים שמעולם לא שמעתי.

עבודות שורשים זה נחמד, אבל זה גרם לי לחשוב על זה שאף פעם לא ישבתי איתו ושמעתי את הסיפור שלו ממנו. איפה גדל ואיך היה בסוריה, מה היה ביום שעלה לארץ, איך קיבלו אותו, מה עשה בקיבוץ, איך הכיר את סבתא, למה לא נשארו במושב. וזה רק בגדול, אבל מה עם הפרטים הקטנים? הרי אם רק משאלה קטנה הוא נזכר במשהו גדול, אז בשיחה ארוכה הוא בטוח ייזכר בעוד הרבה דברים.

התקשרתי אליו, ואמרתי לו שאני בא אליו לקפה. הגעתי בבוקר, ופשוט ישבתי, שאלתי אותו שאלות ורק הקשבתי לו והכול יצא ממנו. גם בגיל תשעים ושתיים, משאלה לשאלה, מסיפור לסיפור, העיניים שלו נפקחו שוב ושוב, והוא נזכר בסיפורים ובפרטים מאוד ספציפיים. היו סיפורים שהעלו לו חיוך ענק על הפנים, סיפורים שגרמו לו להתגלגל מצחוק, והיו גם

סיפורים שלא הכי נעים לשמוע, אבל זה המסע שלו, שאותי, באופן אישי, מאוד עניין.

אחרי הקפה הזה שתינו עוד שלוש פעמים קפה בבקרים אחרים, ובבוקר נוסף אחי שמוליק ואני לקחנו אותו ליום טיול בקיבוצים שהוא גדל בהם, וראינו בעיניים, יחד איתנו, את הקיבוץ שהוא למד בו עברית וגדל בו, הקיבוץ בו הוא הכיר את כל החברים שילוו אותו כל החיים, והקיבוץ בו הוא וסבתא התחתנו.

הספר הזה נכתב באהבה, מתוך מעל עשר שעות של שיחות שלי עם סבא שלי, ושיחות עם בני משפחה. רוב מה שכתוב בו הוא מתוך דבריו וזכרונו, וכמובן תוך ניסיון לאמת את הדברים עד כמה שאפשר, אם כי מטבע הדברים, ייתכנו בו פרטים שאינם מדויקים.

הספר הזה מוקדש לכל מי שמכיר את סבא וסבתא שלי. לאימא שלי, מירה, לדוד והדודות שלי, יעקב, גניה וטלי. לכל מי שגדל יחד איתי בבית עם ההול, שם לפעמים גם ישן על הספסל המתקפל, שיחק למטה בחצר בה גם בנה סוכה כל מוצאי כיפור ואכל ארוחות חג ושבת עם שולחנות שלא נגמרים - לאחים שלי ולבני הדודים שלי, לשירן אשתי שכנראה כל זה לא היה קורה בלעדיה, ובמיוחד לילדים שלי נעם, גלה וזיו.

שתמיד נזכור מאיפה הכול התחיל.

אלי הקטן

פרולוג

ה ארבעה עשר ביוני 1945, גבול סוריה וארץ ישראל המנדטורית. עשרות צלליות משתופפות בשמי הלילה על הר, מנמיכות את גובהן הנמוך ממילא. אלה הם צמד אחים, ילדים וילדות יהודים. כיממה לפני כן הוצאו במפתיע מבית הוריהם שבסוריה ונקראו לצאת למסע שאת טיבו לא ידעו. בקרוב יבואו בשערי ארץ ישראל ויפנימו: הפרידה מארץ מולדתם איננה זמנית והחיים המוגנים בחסות הוריהם והשפה היחידה שהכירו, השתנו לעד.

ס
 יפורנו מתחיל בחלב שבסוריה. שם, בראשית המאה העשרים, נישאו זה לזו יעקב וסלחה גינדי. כמקובל באותם ימים, מקור נישואיהם של השניים היה בשידוך: ליעקב, יליד חלב ויתום מהוריו, הוצע להינשא לסלחה שהייתה מבוגרת ממנו בשנה או שנתיים. סלחה הייתה ככל הנראה ילידת טורקיה, או עיר סורית הסמוכה לטורקיה, שכן ידוע לנו שאחזה בדרכון טורקי. היא גדלה במשפחה אמידה אשר בבעלותה מפעל לייצור משקאות חריפים, ומשעה שהגיעה לפרקה וטרם נישאה, הרגישו הוריה שהזמן דוחק וחיפשו עבורה שידוך. באותם ימים יעקב עבד במפעל לייצור סיגריות. את הסיגריות נהגו לארוז בנייר, ויעקב חשב שטוב יהיה אם יפתח מפעל לייצור קופסאות בהן הן יארזו טוב יותר. במסגרת השידוך, וכחלק מתנאיו, הוריה של סלחה הבטיחו לו שיתמכו בו כלכלית לצורך פתיחת המפעל.

השניים נישאו והחלו את חייהם המשותפים בחלב. בשנת 1925 הביאו לעולם את בנם הבכור אברהם. בשנת 1927 נולד בנם השני, משה. ואולם, מפעל לייצור קופסאות עדיין לא נפתח. הוריה של סלחה לא סייעו ליעקב כפי שהבטיחו, מה שהוביל למתיחות בין יעקב ובנם. בעקבות המתיחות, יעקב וסלחה החליטו לעקור את משפחתם לרמשק.

בשנים הבאות המשפחה הלכה והתרחבה. ברמשק נולד בשנת 1931 ברוך, ובשנת 1933 נולד גיבור סיפורנו: אלי (אליהו) גינדי. אחריו נולדו פרידה (1937), אדוארד (1938), אדמונד (1939) ועזרא (1941).

הקשר עם משפחתה של סלחה נותר רופף במהלך השנים. אלי זוכר

שראה את הוריה של סלחה, סבו וסבתו, רק פעם אחת בחייו. היה זה במהלך ביקור בחלב לרגל חתונת אחיה של סלחה. הוא זוכר נסיעת אוטובוס ארוכה שכללה שלוש עצירות, אחת מהן לצד מעיין מים גדול אליו נשפך מפל. הם יצאו מדמשק בבוקר והגיעו לבית סבו וסבתו בערב, ושם נשארו במשך כשבועיים.

את המפעל יעקב הצליח להקים לבסוף בכוחות עצמו. זה היה מפעל מצליח למדי שהניב פרנסה נאה למשפחה, כמעט שלושים פועלות יהודיות עבדו בו, אשר ייצרו קופסאות קרטון בעבודת יד. היו אלה קופסאות מהודרות ששימשו בעיקר לאריזת תכשיטים ושוקולדים איכותיים.

המפעל שכן באזור תעשייה בעיר, מחוץ לשכונת מגוריהם. כנהוג בקרב יהודי התפוצות באותם ימים, רוב היהודים שחיו בדמשק התרכזו בשכונה היהודית, וכך גם משפחתו של אלי. ריכוז היהודים בשכונה משלהם לא העיד, לפחות דרך עיניו של אלי הצעיר, על מתיחות בינם ובין תושבי דמשק המוסלמים. היהודים והמוסלמים היו מיוחדים, קנו זה מחנותו של זה, ולא ניכרה עוינות בין הקהילות.

בשכונה חיו יהודים ממגוון מעמדות כלכליים. העניים שבהם הצטופפו בדירות קטנות, לפעמים עשר נפשות בדירת שני חדרים, ואלה שמצבם היה טוב יותר התגוררו בדירות מרווחות. רק היהודים האמידים ביותר התגוררו מחוץ לשכונה, בבתים מהודרים של ממש. בראשית חייו של אלי המשפחה חיה בדירה צנועה, ללא מטבח, אשר חלקה חצר עם דירה נוספת. בהמשך, עקב שיפור במצבה הכלכלי, המשפחה עברה לבית שכור בן שתי קומות שהכניסה אליו הייתה דרך חצר שבמרכזו מזרקה. קומתו התחתונה של הבית כללה מטבח, לצד סלון וחדר אוכל רחבי ידיים. הקומה העליונה כללה ארבעה חדרים שינה, שאת אחד מהם אלי חלק עם כמה מאחיו.

ימי העבודה של יעקב היו ארוכים והוא שב הביתה רק בשעות הערב. סלחה הייתה מי שניהלה את ענייני הבית, בישלה יום-יום וטיפלה ביתר המטלות, בסיועה של עוזרת בית שהגיעה פעם או פעמיים בשבוע.

מדי קיץ נהגה המשפחה לצאת לנופש שנמשך כשבוע. לרוב היו שוכרים דירת אירוח צנועה באזור הרי לבנון, שם יכלו ליהנות מנוף מרהיב ולצאת לטיולים רגליים בקרבת מפלים.

מאחר שבני המשפחה המורחבת היחידים שלהם היו בני משפחתה של סלחה, ואלה חיו בחלב, חיי הפנאי של משפחת גינדי סבבו בעיקר סביב חבריהם של יעקב וסלחה ומשפחותיהם - אלה, למעשה, היו חבריו של יעקב מחלב שעברו גם הם לרמשק וחיו בה ללא בני משפחה נוספים סביבם. במוצאי שבת, למשל, המשפחה הייתה יוצאת למסעדה גדולה, שם נערך מפגש עם החברים ובני משפחותיהם.

כמו אצל רוב יהודי סוריה, גם בבית של אלי הקפידו על שמירת מצוות. המפעל של יעקב לא פעל בשבת, הם נהגו ללכת לבית כנסת, להניח תפילין ולשמור על כשרות, וחגגו את כל החגים כהלכתם. אלי זוכר שבפורים חילקו לו ולאחיו ממתקים ובסוכות הקימו סוכה בחצר. בערבי חג הזמינו לפעמים משפחה או שתיים לעשות איתם את החג בביתם, בעיקר בפסח. מדי ערב פסח הבית היה מתמלא בחבריו של יעקב ובני משפחותיהם.

מועדים חגיגיים אחרים שנהגו לציין היו מועדי חתונות והגעה למצוות. את ימי ההולדת שלהם לא ציינו ואלי מעולם לא ידע מהו יום הולדתו המדויק. גם חגיגות בר המצווה היו צנועות למדי ונערכו בתוך הבית. כבר המצווה של ברוך אחיו למשל, שיא החגיגה היה כשברוך וחבריו עלו על כמה עגלות רתומות לסוסים הנהוגות בידי עגלונים, והסתובבו בהן בעיר במשך חצי יום.

כשהיה בן שש, אלי החל ללמוד בבית הספר אליאנס. היה זה בית ספר מעורב, לבנים ולבנות, מבנה מרשים, גדול ויפה, שרוב הילדים היהודים ממשפחות בעלות אמצעים נשלחו ללמוד בו, למעט אלה שנשלחו לבית הספר האנגלי. משפחות מעוטות אמצעים שלחו את בניהם לתלמוד תורה. כל האחים לבית גינדי נשלחו ללמוד באליאנס בשנות בית הספר היסודי. בתיכון, עברו חלקם לתיכון נוצרי ואחרים, כמו אברהם ומשה הבוגרים,

למדו באורט. לימים אברהם ומשה אף המשיכו לאוניברסיטה, כמקובל בקרב משפחות אמידות כמשפחתם. האחות פרידה נשלחה לתיכון האנגלי משום שהיה בית ספר לבנות בלבד, ונקרא כך למרות שהלימודים בו נעשו בערבית, היות שמומן על ידי הקונסוליה האנגלית.

אלי וברוך למדו באליאנס במקביל זה לזה. עם סיום יום הלימודים היו חוזרים לשכונה עם חבריהם, מתאספים ברחבה גדולה שהייתה בדרך כלל ריקה, משחקים כדורגל או מתחרים בריצה. לפעמים היו מתאספים בשכונה אחרת, הסמוכה יותר לאליאנס, שם היה אזור פתוח ולא מיושב בו אהבו לרכוב על אופניים, בעליות ובירידות. לפעמים הלכו לקולנוע, ולפעמים לפעילויות במועדון של תנועת "החלוץ".

באותם ימים קמו סניפים רבים של תנועת החלוץ, כמעט בכל מדינה ועיר בה הייתה קהילה יהודית, על מנת לעודד צעירים יהודים לעלייה לארץ ישראל. שליחי התנועה הגיעו לערים מארץ ישראל והקימו בהן מועדונים במסגרתם קיבצו את הילדים והנוער ולימדו אותם שירים בעברית, הוציאו אותם לטיולים וסיפרו להם על ארץ ישראל. אלי לא זוכר שהמדריכים בתנועה דיברו באופן ישיר על עלייה, אבל זכורה לו מעין תחושה באוויר, שביום מן הימים ייסעו לישראל.

ברקע ילדותו התחוללה באירופה מלחמת העולם השנייה, אבל כל מה שזכור לו ממנה הוא בעיקר יעקב אביו המאזין לחדשות ברדיו. לפי הנאמר ברדיו, ואחר כך בשיחות עם חבריו, נהג יעקב לתכנן את עתידם. אלי לא יודע מה אביו שמע, ומה נאמר בשיחות, אבל משער כי לדברים אלה היה חלק מרכזי בהחלטה שעתידה הייתה לחתום את פרק הילדות של חיו.

כך או אחרת, משהו השתנה בסוריה באותם ימים, את זה אלי הרגיש גם כילה. סוריה של שנותיו הראשונות לחיים נשלטה על ידי צרפת מכוח מנדט שניתן לה עם סיום מלחמת העולם הראשונה. במהלך מלחמת העולם השנייה והשתלטותה של גרמניה הנאצית על צרפת, כונן בצרפת משטר וישי, אשר משל בה ובמדינות החסות שלה בכפיפות לשלטון הנאצי.

ואולם, בשנת 1941 כבשו כוחות בריטניה וצרפת החופשית את סוריה על מנת להרחיק ממנה את ההשפעות הנאציות, ובכך החליפו את שלטון וישי. תנועות לאומיות שקראו לעצמאותה של סוריה התעוררו עוד בימי המנדט הצרפתי, ובמהלך מלחמת העולם השנייה והשינויים שחוללה במדינה, אלה רק הלכו והתחזקו. עם סיום מלחמת העולם השנייה בשנת 1945, ההתעוררות הלאומית והקריאות לעצמאותה של סוריה הובילו גם להתחזקות הקולות האנטישמיים במדינה. הקהילה היהודית, שבעבר נהנתה מעצמאות ויחסים תקינים עם הקהילה המוסלמית, סבלה מעוינות הולכת וגוברת ונראה שסכנה ממשית מתחילה לרחף מעליה.

עם הילדים, כאמור, לא נהגו לדבר על השינויים הללו, אבל אלי זוכר את תחושת השינוי שעמדה באוויר: פעם אחת למשל, שני יהודים נרצחו במרכז דמשק. ומדי פעם תלמידים מבית הספר נעלמו. יום אחד הגיעו לכיתה וביום שאחריו לא באו עוד. הילדים דיברו ביניהם - הילד הזה "איננו", ילד אחר "נסע". וכשתהו לאן נסע, התברר שלארץ ישראל. הדברים נעשו בשקט, מתחת לפני השטח, מבלי שמישהו יספר לילדים שמישהו קורה.

ואכן, הסוכנות היהודית סייעה ליהודי סוריה לעלות לישראל מעת לעת, באמצעות סרטיפיקטים - אישורי עלייה שניתנו ליהודי התפוצות על ידי שלטונות המנדט הבריטי בארץ ישראל. האישורים ניתנו במשורה, בהתאם למכסות עלייה מצומצמות שקבעו שלטונות המנדט. אבל החשש ההולך וגובר לגורלם של יהודי התפוצות באותם ימים, ובהם יהודי סוריה, חייב פתרונות נוספים להעלאת יהודים לארץ, גם אם יעלו באופן בלתי חוקי. וכך, בסמוך לסיום מלחמת העולם השנייה, נולדה יוזמה חשאית בשיתוף הסוכנות היהודית, המוסד לעלייה ב' ותנועת החלוץ - יוזמה להעלאתם הבלתי חוקית של כאלף ושלוש מאות ילדים מסוריה לארץ ישראל. שליחי תנועת החלוץ בסוריה פנו אל משפחות עם בקשה לבחור אחד מילדיהם שיישלח בחשאי לארץ ישראל - לבדו. החשש בקרב המשפחות מפני הפרידה מילדיהם הצעירים ושליחתם לבדם למסע אפוף חוסר ודאות,

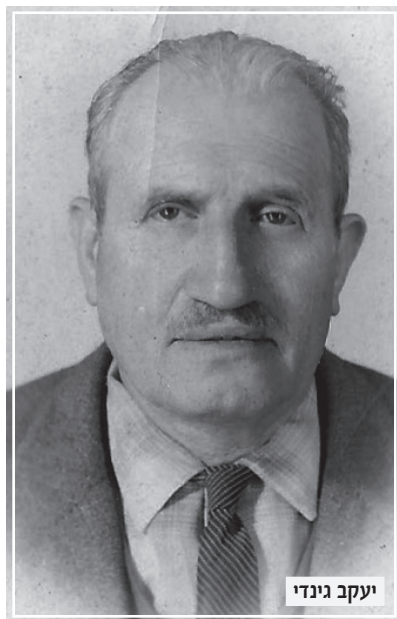
הוביל לכך שמכל משפחה נבחרו לא אחד כי אם שני ילדים - שני אחים, שתי אחיות, או אח ואחות, שיעשו יחד את המסע לארץ ישראל. המבצע החל בשלושה במאי של שנת 1945. בכל פעם קובצה קבוצה של כמה עשרות ילדים, צמדי אחים ואחיות כאמור, ששמות רובם תועדו במחברת שנודעה לימים בשם "מחברת לוזיה" - מחברת בה ערך מנחם לוזיה, יליד דמשק שעלה לישראל בשנת 1933 והתיישב בקיבוץ אפקים, תיעוד מסודר של שמות הילדים, גילם, תאריך עזיבתם את סוריה, והקיבוץ או המושב בו נקלטו בישראל.

בארבעה-עשר ביוני 1945 הגיע תורם של אלי וברוך אחיו. היה זה ערב יום חמישי, כשהופיעו בביתו שני שליחים. "יש היום משלוח", אמרו להוריו, "תנו את הילדים". יעקב וסלחה, כך נראה, ידעו במה מדובר, אם כי לא הסבירו לילדים דבר. הם דאגו שיתלבשו, סלחה תפרה בתוך מעילו של אלי מעט כסף, ואז נשלחו לדרכם. אלי היה רק בן שתים-עשרה וברוך בן ארבע-עשרה. הם יצאו לדרכם מבלי שנפרדו מבני המשפחה, ולא הביעו התנגדות או שאלו שאלות. כמקובל באותם ימים, עשו מה שהוריהם אמרו להם, ומאחר שעקב הפעילות בתנועה הניחו שמתישו יעלו לארץ ישראל, שיערו בליבם שאולי זוהי השעה.

השליחים הובילו אותם אל בית הקברות שבאותה עת כבר היה חשוך לגמרי. אל המקום הגיעו עוד כמה עשרות ילדים וילדות, לבדם גם הם, רבים מהם צעירים מאלי וברוך. אלי הכיר את פניהם של מעטים מהם, ואחרים הכיר לפי שמות משפחותיהם. את אחד הנערים, שלמה אוזון, הכיר מבית הספר אם כי שניהם גם גרו באותה השכונה, אלי בצפון ושלמה בדרום. לפתע הגיעה למקום משאית של הצבא הבריטי, תא המטען שלה מכוסה יריעות ברזנט המגולגלות מטה. הנהג, כך התברר, היה חייל יהודי בצבא הבריטי. הילדים נדחסו בצפיפות על רצפת תא המטען. אלי לא זוכר שהתרגש, גם לא שפחד, אבל הילדים סביבו בכו, ואלי כי היו צעירים יותר, אולי בשל הצפיפות או חוסר הוודאות.

המשאית החלה בתנועה. הם היטלטלו על הדרך החשוכה, חצו את הגבול עם ארץ ישראל ונעצרו על ראשו של הר, מעל היישוב דרדרה. מחוץ למשאית, חיכו לילדים שליחים נוספים של תנועת החלוץ, ילידי דמשק שעלו לפני כן לישראל והשתלבו בסוכנות היהודית, בתנועה הקיבוצית ובפלמ"ח. הילדים הסתדרו בטור, בראשם מדריך אחד ומדריך נוסף כמאסף, והחלו לרדת את ההר. ברקע, על שביל שנשלל במורד ההר, נשמעו תנועות הצבא הבריטי. הדרך למטה הייתה קשה, משום שעשו אותה הרחק מהשביל, אבל מלוויהם הדגישו כי עליהם לשמור על שקט מוחלט. פעם אחר פעם, כשזוהה על השביל סיור של חיילים בריטים, דרשו מהם להשתופף על מנת שלא יזוהו. אם אחד הילדים בכה, הושתק מיד. כשסיימו לרדת מההר והגיעו לדרדרה, השמש כבר התחילה לעלות.

דרדרה היה היישוב היהודי היחידי בצדו המזרחי של אגם החולה. כמה שנים אחר כך, במהלך מלחמת העצמאות, יותקף על ידי הצבא הסורי וכעבור כמה שנים גם יינטש לגמרי. אבל עתה, בדרדרה, קיבלו אותם צעירים אחרים, שהמתינו להם כשבידיהם משוטים. הם העלו אותם על סירות קטנות, והשיטו אותם עד לעברו השני של האגם, לחולתה, שם הועלו על אוטובוס. כדי להסוות את מוצאם של הילדים ואת הגעתם לישראל בחשאי, על האוטובוס המתינו ילדי קיבוצים. אלי ושאר חברי קבוצתו הולכשו בחולצות האקי ובכובעי טמבל, והושבו בין הילדים המקומיים שפצחו בשירה בעברית כאילו הנסיעה היא חלק מטיול בית ספר תמים. הם נסעו עד לנווה ים, שם ירדו מהאוטובוס והעבירו את הלילה בפרדס. בבוקר, חילקו אותם המדריכים לקיבוצים בהם ישהו באופן זמני ואלי וברוך שובצו בקיבוץ גבעות זייד, ששכן בסמוך למושב בית זית של ימינו. במשך שניים או שלושה לילות ישנו באוהלים, ואז חולקו שוב, הפעם לקיבוצים ולמושבים הקולטים. לראשונה בחייהם, אלי וברוך הופרדו - אלי נשלח לקיבוץ גבת ואילו ברוך למושב בלפוריה.

יעקב גינדי

יעקב וסלחה גינדי

שם בעל חברה	שם האגף	שם האם	ש' חשב	תאריך	מס' חשב
ש"ס	מ"א	ש"ס	13	3.5.45	13
ש"ס	ש"ס	ש"ס	10	"	10
ש"ס	ש"ס	ש"ס	8	"	8
ש"ס	ש"ס	ש"ס	10	30.5.45	10
ש"ס	ש"ס	ש"ס	14	"	14
ש"ס	ש"ס	ש"ס	10	"	10
ש"ס	ש"ס	ש"ס	12	"	12
ש"ס	ש"ס	ש"ס	12	"	12
ש"ס	ש"ס	ש"ס	13	6.6.45	13
ש"ס	ש"ס	ש"ס	14	"	14
ש"ס	ש"ס	ש"ס	14	"	14
ש"ס	ש"ס	ש"ס	11	"	11
ש"ס	ש"ס	ש"ס	14	14.6.45	14
ש"ס	ש"ס	ש"ס	12	"	12
ש"ס	ש"ס	ש"ס	12	"	12
ש"ס	ש"ס	ש"ס	14	"	14
ש"ס	ש"ס	ש"ס	13	"	13
ש"ס	ש"ס	ש"ס	11	"	11
ש"ס	ש"ס	ש"ס	10	26.6.45	10
ש"ס	ש"ס	ש"ס	15	"	15

העמוד בו מצויינים שמותיהם של אלי וברוך כשניים מילדי עליית האלף, מחברת מנחם לזויה

יושבים, ההורים של סלחה, אימא של אלי, עומדים אחיה, דודיו של אלי, מימין: שמעון, ג'מול ודאוד

ע תה היה לגמרי לבדו. כל אחד מהילדים שהגיעו איתו מסוריה סופח לאחת ממשפחות הקיבוץ, אשר שימשה עבורו כמשפחה מאמצת. הילדים לא התגוררו עם המשפחות. כמו ילדי הקיבוץ, גם הם התגוררו בבתי הילדים, ובערב, בשעות הפנאי, בילו במשך כמה שעות בבית משפחתם המאמצת. כך גם בשבתות ובחגים.

שעות היום הוקדשו ללימודים. אלי וחבריו למסע לא למדו יחד עם ילדי הקיבוץ, אלא כקבוצה נפרדת, שהתמקדה בלימוד עברית. בפעילויות התנועה בסוריה נחשפו למעט עברית, והיו ביניהם גם ילדים דתיים שהכירו את השפה אף יותר, אבל בגבת ממש לימדו אותם את השפה על בוריה, בכיתה משלהם, לצד מקצועות בסיסיים אחרים. לשמחתו, אימו המאמצת הייתה מורתו לחשבון. בדרך כלל בשעות הפנאי שלו בבית המשפחה נהג לתרגל מה שלמד בכיתה, ומאחר שהיה חזק במיוחד בחשבון, היא נתנה לו תרגילים נוספים כדי שיתקדם. החוויה עם משפחתו המאמצת הייתה חיובית מאוד. אם היו לו בעיות, דאגו בני המשפחה לפתור אותן עבורו, כך שלמרות שהגיע בפתאומיות לארץ חדשה, קליטתו בקיבוץ והסתגלותו לחייו החדשים היו מהירות מאוד.

בחופש הגדול ובחגים יצאו אלי וחבריו לקבוצה לטיולים יומיים ביערות בסביבה. הם היו יושבים תחת העצים, צולים בשר על האש, שרים, נחים ומטיילים ברחבי היער. בקיבוץ הם כבר לא דקדקו במצוות כפי שהורגלו בבתי הוריהם בסוריה. הם חיו את חייהם הקיבוציים ושמרו על מצוות ככל שיכלו, מבלי להתעקש עליהן - בפסח אכלו מצות וכיפור צמו, אבל

כששובצו לתורנויות בשבת התייצבו אליהן בלי טענות. גם לבית הכנסת כבר לא הלכו.

בינתיים, הקשר עם משפחתו נותק לחלוטין. מאז שעזב את הבית לא שמע מהם, עד שכעבור שנתיים, בשנת 1947, יעקב אביו בא לבקר בישראל. הוא הגיע באופן חוקי, כתייר המצויד בדרכון, כדי לבדוק מה שלום בניו ולהכיר את חייהם בישראל. כוונתו הייתה לבוא לביקור קצר ולשוב לדמשק. האם הגיע עד לגבת כדי לבקר את אלי? או שאלי וברוך נלקחו אליו? אלי לא זוכר. הוא רק זוכר שפתאום, באחד הימים ראה אותו. ואיך יעקב ידע למצוא אותם? גם זה לא ידוע בוודאות. אלי מניח שכמקובל באותם ימים, כשיעקב הגיע לישראל הוא פנה למרכז קליטה, שם היה תיעוד של כל העולים והמקומות בהם שובצו, גם של אלי וברוך. אם צוין שמישהו שובץ בקיבוץ, התקשרו לקיבוץ לשאול עליו. כך אלי יודע שקרה עם שלמה אוזון, חברו למסע: כשהוריו של שלמה עלו לארץ, הם שובצו בשכונת בת גלים שבחיפה. אביו של שלמה התחיל לשאול ולהתעניין היכן בנו נמצא, עד שמישהו אמר משהו על קיבוץ אפיקים. בעקבות כך, נשלח מישהו מבת גלים לקיבוץ אפיקים ושאל אם נמצא אצלם ילד בשם שלמה אוזון, שכן הוריו הגיעו לארץ ונמצאים בשכונת בת גלים. בעקבות המידע החדש, המדריכה של שלמה הכינה לו חבילת בגדים ומעט כסף כדי שייסע להוריו, וכך חודש הקשר שלו איתם.

תהיה אשר תהיה הדרך בה יעקב איתר את בניו, סופסוף, אחרי שנתיים שהיו מנותקים ממשפחתם, אלי וברוך חידשו את הקשר איתו. את שהותו בישראל יעקב עשה בתל אביב, אצל דודיו של אלי, האחים של סלחה שבינתיים עלו גם הם לישראל. בתל אביב גם ערך לאלי בר מצווה, כשנה לאחר הגיעו למצוות. הייתה זו חגיגה צנועה ביותר, ללא סעודה או מתנות, רק התאספות בני המשפחה בבית הכנסת בכרם התימנים, שם התגורר אחד הדודים.

אחרי שהשלים את המשימה שלשמה הגיע לישראל - ביקר את בניו

ווידא ששלומם טוב - יעקב עמד לחזור לסוריה, אבל אנשי הסוכנות היהודית הציעו שיישאר. כדי לשכנעו, הבטיחו שיביאו לישראל חלק מהציוד מהמפעל שלו בסוריה, כדי שיוכל להמשיך לעבוד בייצור קופסאות קרטון גם בארץ.

יעקב הסכים לנסות. הוא נשאר בישראל, שכר אולם ברחוב החלוצים בתל אביב, והכניס לתוכו את המכונות שאנשי הסוכנות העבירו עבורו לישראל כפי שהבטיחו. בינתיים, המשיך להתגורר אצל גיסי. למרות שבסוריה לא היו בקשר קרוב, בישראל השתנו פני הדברים והם נעזרו זה בזה, מכורח נסיבות ההתאקלמות בארץ החדשה. אח אחד של סלחה היה ירקן והשני, שהיה מתווך, הכניס את יעקב להרפתקת נדל"ן: יעקב הגיע לישראל עם כסף, וגם התפרנס כהלכה מהמפעל שפתח, אז הגיס הציע לו להשקיע את כספו בנדל"ן. מעת לעת הציע לו לקנות נכס כלשהו בשכונת התקווה, ואז הציע שימכור את הנכס לקונים שהגיעו אליו עם הצעות משתלמות לכאורה, שבסופו של דבר הובילו את יעקב להפסדים.

זמן מה אחרי שהגיע לישראל, יעקב שכר דירה משלו ברחוב הרכבת ובחגים אלי וברוך הגיעו אליו כדי לארח לו חברה. בשלב מסוים ברוך עזב את המושב ועבר לגור איתו. אחר כך עלו ארצה גם סלחה אמם, יחד עם יתר האחים: משה, פרידה, אדוארד, עזרא ואדמונד. בזכות הדרכון הטורקי של סלחה הצליחו לעשות זאת באופן חוקי. אברהם, הבכור, נשאר לנהל את המפעל בסוריה.

הגעת יתר בני המשפחה לישראל הייתה הצעד הראשון בהפיכת המפעל המקומי לעסק משפחתי, כאשר משה הצטרף ליעקב בעבודה. כמות ההזמנות במפעל גדלה והאולם ברחוב החלוצים נעשה קטן מדי לנפח העבודה, אז יעקב העביר את המפעל למקום גדול יותר שמצא ברחוב העלייה.

אחרי שיתר בני משפחתו עלו לישראל, אלי הגיע לכיקור בתל אביב. הוא התכוון להגיע לחופשה קצרה, כפי שהגיע לפני כן לבקר את אביו, אבל משפחתו עמדה על כך שיישאר. כך מצא את עצמו, בלי להתכוון, מנותק

באחת מחיינו בגבת, ובלי אף חפץ אישי משלנו. בקיבוץ דאגו עבורו לכל וכל מה שהיה ברשותו היה של הקיבוץ. כשנסע תל אביב, אם כן, צויד בכרטיס אוטובוס בלבד.

הגענו לתל אביב גם ניתקה אותו משגרת הלימודים שהורגל בה. הוא לא הלך לבית הספר בתקופה הזו, במהלך היום היה מגיע לפעמים לעזור ליעקב במפעל ולפנות בוקר היה עובד בחלוקת עיתונים כשהוא רוכב על אופניים. הימים היו ימי הצנע בישראל, אבל בבית משפחת גינדי לא הורגש מחסור. המפעל המשפחתי פרנס אותם היטב רוב הזמן, וכשליעקב היה די כסף, הוא דאג לקנות מצרכים בשוק האפור במקום להסתפק בתלושים. אפילו רדיו היה בביתם.

ואמנם, למרות שחזר לחיות בחיק משפחתו, העיר לא מצאה חן בעיני אלי. הוא לא אהב את האופן בו אנשים התנהגו, הכול הרגיש זר ומוזר, וגם חיי החברה שכל כך הורגל בהם בקיבוץ היו חסרים מאוד והוא לא מצא עבורם תחליף. בינתיים שמע שהקבוצה שלו בגבת התפרקה. המשפחות של חלק מחבריו עלו ארצה והם עזבו את הקיבוץ ועברו לחיות עימן. בשלב מסוים נותרו מעטים מדי בגבת והסוכנות היהודית פירקה את הקבוצה ופיזרה את חבריה בין הקבוצים אפיקים, חולתה וגבעת השלושה. פעמיים אלי רכב בשבת על אופניו את כל הדרך לגבעת השלושה כדי לבקר את חבריו שעברו לשם.

בוקר אחד, כעבור שנה מאז שהגיע לתל אביב, קם, ארז את התיק שלו, ונסע לקיבוץ אפיקים. הגעגוע לחיים בקיבוץ ולחיי החברה שאפיינו אותם הכריע אותו. חבריו הקרובים ביותר עברו לקיבוץ אפיקים והוא חשב שעם הקבוצה שהתגבשה שם בינתיים יהיה לו מעניין יותר. הוא נסע לבקרם באפיקים ושאל את המדריכה שלהם אם יסכימו לקבל גם אותו. "בסדר", אמרה לו, "תישאר"

לומדים בקיבוץ

שיעור בקיבוץ. עם מולה המדריך האגדי של הקבוצה

הימים באפיקים היו יפים. אלי שמח לחזור לחיי קיבוץ שצביונם פתוח, חברותי ופעיל. את קבוצתו, "שיבולת", הוביל מדריך בשם מולה והייתה להם שגרה מאורגנת למדי: בבוקר, במשך ארבע שעות, היו לימודים לצד הכשרה חקלאית, בצהריים יצאו להפסקה ואחר הצהריים יצאו לארבע שעות עבודה ברחבי הקיבוץ. אלי עבד בכל דבר שהתבקש, למשל במקום בו נאספו תלתן ושיבולת שועל ששמשו כמספוא לפרות.

מדי ערב היו חברי קבוצתו נפגשים במועדון, משוחחים ושרים, וכמעט את כולם הכיר, לא רק את אלה שהיו חברי קבוצתו בגבת, גם את מי שהגיעו מלכתחילה לאפיקים ואת משפחותיהם הכיר עוד בסוריה. בזמנם הפנוי שיחקו כדורסל, כדורגל וכדורעף. לפעמים שמעו הרצאות. בלהה, אחת מחברות אפיקים, הייתה אחראית על רווחתם של הנערים בקבוצה ודאגה להם כמו אם. זה היה די והותר עבור אלי, הוא לא חש בדירות, על אף שלא הוצמד למשפחה מאמצת באפיקים משום שהגיע לשם כנער בוגר, וגם לא שמר על קשר עם משפחתו המאמצת בגבת.

בינתיים, בדמשק, אברהם אכיו נעצר פעמיים. היה זה לאחר קום המדינה ופרוץ מלחמת העצמאות, כשהעוינות בסוריה כלפי יהודים הייתה חריפה ביותר, ודאי אם נחשדו בקשר עם ישראל. השלטונות חקרו את אברהם בדבר מקום הימצאם של בני משפחתו, שנעלמו ביום בהיר אחד. אברהם עונה, ולאלי אף פעם לא נודע איך שוחרר בכל פעם אבל לימים שיער שבאמצעות שוחד. אחרי ששוחרר בפעם השנייה, אברהם נעל את המפעל עם כל הציוד בתוכו ועלה לישראל בחשאי.

עם הגיעו לישראל אברהם גויס לצה"ל ונלחם במלחמת העצמאות. יום אחד הופיע באפיקים בשליחות הוריהם, וביקש מאלי לחזור לתל אביב. הוא הבטיח ליעקב וסלחה שינסה לשכנע את אלי לעזוב את אפיקים, במשך יום שלם נסע רק כדי לשמוע לבסוף את ה"לא" של אלי. "אני לא רוצה לחזור לעיר..." אלי הסביר. אף פעם לא הפריע לו לחיות הרחק ממשפחתו, אף פעם לא הוטדר מכך שהוא לבדו, מהרגע שעזב את ביתו בדמשק הוא חי את המציאות כפי שהיא, וגם אם כעת הייתה לו האפשרות לחיות תחת חסותה של משפחתו, העדיף את החיים העצמאיים בקיבוץ אותם מצא כמתאימים לו יותר.

פעם אחת הגיע לביקור בתל אביב בנסיבות עגומות. משה אחיו יצא מהמפעל המשפחתי ברחוב העלייה ונורה על ידי צלף ערבי שהסתתר בעמדת ירי בגבעת העלייה. הכדור פגע בכטנו של משה ופצע אותו קשות. הוא הובהל לבית החולים, עבר ניתוחים, ושכב שם כשבועיים עד שהתאושש. כשאלי קיבל את הבשורה, עלה על אוטובוס לתל אביב וביקר אותו. בתמונה משפחתית מיתולוגית אחת נראה משה על ספסל בבית החולים, כשכל בני משפחת גינדי מאחוריו.

כשמלאו לאלי שבע עשרה, התברר לו שעם הגעתה לישראל, סלחה אימו דיווחה שכל אחד מילדיה צעיר בשנתיים מגילו המקורי. היא עשתה זאת כדי שלא יגויסו לצבא, אבל כעת, בקיבוץ, אלי רצה להוציא רישיון על טרקטור וגילה שהוא לא יכול לעשות זאת, כי גילו הרשמי הוא רק חמש עשרה. רק אחרי שייצור קשר עם המוהל שמל אותו בסוריה, שישלח מסמך המעיד כי נולד בשנת 1933, יעודכן במשרד הפנים גילו האמיתי, אבל בינתיים, נזנח הרעיון להוציא רישיון.

כעבור כשנה באפיקים, אלי וחברי קבוצתו סיימו את הכשרתם והיה עליהם לקבל החלטה בדבר השלב הבא בחייהם. על פי הסכם בין התנועה הקיבוצית ומשרד הביטחון, הייתה בידם האפשרות לעבור לאחד הקיבוצים בגבולות הארץ, להתיישב בו במשך שנתיים ולסייע בפיתוחו, כחלופה

לשירות צבאי. היה זה חלק מעקרון הערכות ההרדית של התנועה הקיבוצית - כלל הקיבוצים החברים בתנועה מסייעים זה לזה ואם קיבוץ מסוים מצוי בקשיים כלשהם, קיבוצים אחרים ישלחו אליו נערים שייתנו יד בשיקומו. חלק מחברי הקבוצה של אלי, כמו חברו שלמה, בחרו להתגייס לצבא. אחרים, כמו בגבת לפני כן, עברו לחיות עם משפחותיהם שעלו בינתיים ארצה. הקבוצה אם כן, התדלדלה באופן משמעותי, אבל אלי החליט להמשיך להתיישבות ספר יחד עם רבים אחרים מקבוצתו, משום שאהב את אורח החיים הקיבוצי.

האפשרויות שעמדו בפניהם היו הקיבוצים מלכיה, תל קציר או חצרים. הם שמעו שבמלכיה אנשים סובלים מתנאים קשים, וחצרים נפסל כי אנשי עמק הירדן האמינו שמי שגדלו בעמק צריכים להישאר בו וודאי שלא לעבור להתיישבות בדרום הארץ. חברי הקבוצה הנותרים, עשרים צעירים וצעירות, החליטו שיעברו כולם יחד כקבוצה לתל קציר, קיבוץ שהוקם זמן קצר לפני כן על ידי גרעין התיישבותי של תנועת הצופים. הרבה מחבריו המקוריים של תל קציר עזבו קצת אחרי ההקמה כך שבאותה עת כמעט שלא נותרו בו חברים.

כשהגיעו לתל קציר, יכלו להתחיל מיד בעבודה. ההכשרה שעברו באפיקים הכינה אותם היטב לכך, וכל אחד מהם שובץ מדי יום לעבודה על ידי סדרן העבודה, בהתאם לצרכי הקיבוץ ולצורך בידיים עובדות באותו יום - הנערים שובצו בעיקר בעבודות חקלאות ובעבודות בנייה, הנערות שובצו במשק, בחדר האוכל במתפרות ועוד. הם עבדו מדי יום עד ארבע אחר הצהריים, יצאו להפסקת צהריים שכללה ארוחה משותפת של כל חברי הקיבוץ בחדר האוכל, ואז חזרו לעבודה. אלי, לשמחתו, גם נשלח לקורס צלפים שנמשך כשלושה שבועות והתקיים במסגרת צבאית מחוץ לקיבוץ. העבודה הראשונה של אלי בתל קציר הייתה בקטיף בננות. פעם אחת היו צריכים לבנות גדר סביב עצי הבננה, שתחסום את האוויר ותמנע את חדירתו לעלים ואת התפרקותם בעקבות כך. אלי ועוד שלושה חברים עלו

על משאית ונסעו ליער חדרה, שם חטבו עצים לעמודים מהם תיבנה הגדר. לא היה פיקוח על היערות באותם ימים והם יכלו לחטוב עצים בחופשיות. יום עבודה שלם הוקצה למשימה שכללה נסיעה מתל קציר ליער חדרה, שעות של חטיבת עצים ואחריהן הנסיעה חזרה.

היעדר הפיקוח אפשר לחברי הקיבוץ להשתמש בכל העולה על רוחם וכך, פעם אחת נשלח למשימת פירוק פסי רכבת, כדי לבנות מהם גדר לפרות. היו אלה היו פסי מסילת רכבת העמק, אשר נמתחו מחיפה ועד לדרעא שבסוריה. המסילה נסללה בראשית המאה העשרים והייתה מסילת הרכבת השנייה שנבנתה בארץ ישראל. אבל אלי אפילו לא חשב שמשהו שגוי בפירוק המסילה לצרכיהם. הוא וחבריו עשו מה שאמרו להם ואם התבקשו לעשות משהו, פשוט הניחו שהדבר מותר.

בהמשך הפך לחצרן הקיבוץ. היה זה תפקיד של מעין אב בית המסתובב ברחבי הקיבוץ עם עגלה רתומה לסוס ודואג לכל מה שנקרה בדרכו. אם היו פנצ'רים, תיקן אותם, אם משהו נשבר, תיקן אותו או שקרא לבעל מקצוע שיתקן, אם חסרה תערובת לפרות או לעופות דאג להביא. אחר כך עבד באינסטלציה של הקיבוץ. עוד לא נסללו כבישים מסודרים בתל קציר וכל הצינורות הונחו מעל הקרקע, כך שלפעמים עלו עליהם עם הרכבים והצינורות היו נשברים. תפקידו של אלי, בין היתר, היה לתקנם. כך עברו הוא וחבריו בין המקצועות השונים שנדרשו בקיבוץ, עד שכל אחד מהם מצא את המקצוע שהתאים לו וכשמצא אותו, לא זז ממנו יותר. חברו שלמה, למשל, היה נהג טרקטור. פעמיים או שלוש עלה על מוקש, עף באוויר ונפל על הארץ, ורק בנס לא נפצע.

שם, בתל קציר, גם ניצת ניצוץ בין אלי ובין אחת מחברות קבוצתו: שרה חליפה.

את שרה הכיר עוד באפיקים. היא הייתה מבוגרת ממנו בחצי שנה ועלתה לישראל בסמוך למועד שעלה גם הוא, יחד עם זהבה, אחותה הקטנה. שני אחים אחרים שלה, דוד וחיים, עלו גם הם ארצה זמן מה אחריה. לאפיקים

הגיעה שרה מקבוצה בתל יוסף, שכמו קבוצתו של אלי בגבת, פוזרה לאחר שהצטמצמה. את משפחתה של שרה אלי הכיר עוד בדמשק. המשפחה הייתה מוכרת בעיר משום שלדודים של שרה היו חנויות בשכונה היהודית. ואולם, בילדותם בסוריה לא היה להם סיכוי להכיר זה את זה, בניס ובנות לא נהגו להתרועע יחד, אפילו לא כילדים. רק באפיקים אם כן, נפגשו לראשונה, אבל היה זה רק במסגרת מפגשי חברותא, לא יותר מכך.

בשלב מסוים הגיעו לארץ יתר בני המשפחה של שרה: הוריה ג'מיל (שעם הגיעו ארצה שונה שמו לגמליאל) ועג'ני חליפה (לבית ממרוד), עם שלושת ילדיהם האחרים - יאיר, פרידה ויהושע. בישראל ייוולדו להם שני ילדים נוספים, יוסי וחמדה.

עבור ג'מיל חליפה לא הייתה זו הפעם הראשונה בישראל. מעת לעת היה חוצה בחשאי את הגבול ומבקר את שרה וזהבה בקיבוץ. "אבא, תישאר עוד קצת," שרה ביקשה ממנו באחת הפעמים. "אני מוכרח לחזור," אמר לה, "הלילה מופוצצים את הגשרים ולא יהיה לי מעבר חזרה." ואמנם, הלילה ההוא, שבין השישה עשר לשבעה עשר ביוני 1946, יחקק בתודעה הלאומית כ"ליל הגשרים", בו תקפו חוליות פלמ"ח אחד עשר גשרים בגבולות הארץ, על מנת לנתק את הבריטים מצירי אספקה מרכזיים.

את עלייתו ארצה ג'מיל עשה כאמור מאוחר יותר עם עג'ני ושאר ילדיו, ובהם יהושע בן התשעה חודשים. הם עשו את המסע אל הגבול בחשאי, והערכים שליוו אותם חששו שייתפסו, שכן אז היו כולם מוצאים להורג. כשיהושע בכה, אמר אחד הערבים לעג'ני שהוא לא מוכן למות בגלל התינוק שלה. "תניחי אותו פה מתחת לעץ ונתקדם," הורה לה. "יהיה בסדר," עג'ני הבטיחה לו, "אתה תראה." לפני שיצאו לדרך לקחה איתה כמה סוכריות מלאבס וערק, שכן צפתה שיהושע יבכה. עתה הוציאה סוכריה אחת, עטפה אותה בחיתול כד, טבלה את החיתול בערק, והניחה בפיו של יהושע. את שאר הדרך יהושע עשה בשינה נטולת בכי. מאז, בני המשפחה תמיד יתברחו שהוא אוהב לשתות אלכוהול.

אחרי שחצו את הגבול, הגיעו בני המשפחה לקיבוץ אפיקים, במטרה להתאחד עם שרה וזהבה. האחות פרידה הגיעה בוכייה, שכן הסנדלים שלרגליה, חדשים ואדומים, שקעו בבוץ במהלך הדרך ועל כן עשתה את חלקה כשהיא יחפה. "למה היא בוכה?" שאלו אנשי הקיבוץ את שרה. "כי הסנדלים שלה שקעו בבוץ..." השיבה, ואז מישהו הביא שק נעליים, מתוכן פרידה בחרה לעצמה זוג חלופי. אחר כך התנהל דיון בעניין קבלת משפחת חליפה לקיבוץ. הדבר הטבעי ביותר עבור בני המשפחה היה לחבור לשרה ולזהבה ולחיות איתן, אבל זה לא נראה לחברי הקיבוץ. היות והייתה זו משפחה מרובת ילדים, חששו שקבלת המשפחה לא תניב הכנסות, רק הוצאות. מה שכן הסכימו, היה לקבל את ג'מיל לעבודה בבניין בקיבוץ.

כך נדרו בני המשפחה ממעברה למעברה, תחילה בפרדס חנה ואחר כך בבת ים, כשג'מיל נוסע מדי שבועיים לאפיקים, עובד וישן שם במשך כל השבוע, וביום שישי חוזר בחזרה למשפחתו. כך עשה במשך כשנה, עד שמצא עבודה בבניין בבת ים, אליה עברה המשפחה. שרה הקפידה לבקר אותם בקביעות. מדי שבועיים או שלושה הייתה עולה על אוטובוס, עם כסף וציוד שקיבלה מהקיבוץ כדי שתוכל לעזור למשפחתה.

ובינתיים, גם הדרכים של זהבה ושלה נפרדו. בעוד ששרה עלתה עם חבריה לתל קציר, זהבה חזרה לבדה לתל יוסף. המשקעים בעקבות העלייה לישראל לבדה, בגיל צעיר כל כך, ליוו את זהבה לאורך כל חייה. חרדת נטישה תמיד קיננה בליבה, במיוחד אחרי שהרגישה שננטשה בשנית, על ידי שרה. ואמנם, בתל יוסף אומצה זהבה על ידי אחת ממשפחות הקיבוץ, עימה שמרה על קשר במשך כל ימי חייה.

בתל קציר, כאמור, העמיקה ההיכרות של אלי עם שרה. שם עבדו לראשונה זה לצד זה, בהזדמנויות בהן אלי עבד בגן הירק, בו שרה עבדה רוב הזמן וגידלה עגבניות וחצילים, לצד עבודתה כאחראית על האספקה בחדר האוכל. במסגרת תפקיד זה דאגה להזמנות הציוד והמצרכים, מה שהתאים להפליא לאופייה, שכן הייתה חרוצה וידעה לנהל הכול ביעילות ובקפדנות.

בזכות העבודה המשותפת התיידרו זה עם זה עד שהפכה הידידות לקשר רומנטי הראשון בחייו של אלי.

כשנה וחצי אחרי שהחל הקשר הזוגי ביניהם, כבר בער בהם הרצון לחיות יחד והם החליטו להתחתן. שני הצעירים - הוא בן עשרים והיא בת עשרים ואחת, כבר חיו די שנים חיים עצמאיים למדי, כך שרעיון הקמת משפחה משלהם היה מתבקש כמעט. המחשבה היכן יגורו לא הטרידה אותם משום שידעו שכל זוג שמתחתן בקיבוץ מקבל בו בית. הם קבעו תאריך, הדפיסו הזמנות כמקובל ונסעו למסור אותן להוריהם.

היה זה יום שבת והוריו של אלי בדיוק ביקרו אצל אחד האחים של סלחה. אלי ושרה באו גם הם אל בית הדוד ומסרו הזמנות להוריו של אלי, וגם לדוד ולמשפחתו. הם עדכנו אותם בדבר מועד החתונה ואף הוסיפו שביום החתונה ימתין להם בתחנה המרכזית אוטובוס שייקח אותם לתל קציר. מועד החתונה התקרב, אבל אז סלחה הודיעה שלא תגיע לחתונה. שלושת אחיו הגדולים של אלי עדיין לא היו נשואים וסלחה לא הסכימה שיינשא לפנייהם. היא הודיעה לכל בני המשפחה, הקרובה והמורחבת, שתחרים את כל מי שגיע לחתונה. כשנודע לאלי שזה המצב, הוא לא ניסה לדבר על ליבה ולא שכנע את בני המשפחה האחרים להגיע. הוא קיבל את המצב כמו שהוא, וכך גם שרה. מבחינתם, אם קבעו שיתחתנו, הם יתחתנו, ולא משנה מה אומרים אחרים.

יום החתונה הגיע, השניים בספטמבר 1953. באותו השבוע נקבעו מועדים לשתי חתונות של חברי קיבוץ, ובהנהלת הקיבוץ רצו לאחד את האירועים למסיבה אחת. זה לא התאים לאלי ושרה, הזוג השני היה ממוצא אשכנזי, ונראה להם מוזר שיערך אירוע משותף לקהל ספרדי ואשכנזי, כשהמנהגים והמאכלים שונים כל כך. הוחלט, אם כן, להפריד בין האירועים, ולערוך אותם שבוע לאחר שבוע.

ואמנם, אוטובוס מטעם תל קציר אכן המתין בתחנה המרכזית בתל אביב, אבל הוא הגיע לתל קציר כשרק חציו מלא. היו אלה אורחיה של שרה

שמילאו אותו - הוריה, אחיה ואחיותיה, סבתה, דודים ובני דודים. אף אחד מבני משפחת גינדי לא עלה על האוטובוס. היחיד מהם שהופיע בתל קציר לבסוף, היה ברוך. באותם ימים שירת ברוך בצבא כנהג של סגן אלוף. הוא הגיע לקיבוץ עם רכבו של מפקדו והביא איתו גם את שלמה, חברו של אלי. אחרי החופה, חזרו השניים לתל אביב.

החתונה הייתה גדולה ויפה. החופה נערכה בחצר המשק בערב, על ידי הרב הראשי של טבריה, והמדריך מולה אף בירך את הזוג הצעיר. בסיומה של החופה, במקום שהאורחים ירוצו לכיוון החתן והכלה כדי לברכם ולנשקם, נהגו האורחים בהתאם למנהג הקיבוץ: בסיום חופות שנערכו בקיבוץ נהגו כל החברים לעמוד בשני טורים והחתן והכלה היו עוברים ביניהם כדי לקבל את ברכותיהם. ובמסגרת המנהג הזה, הנהיג הנוער בקיבוץ מנהג קטן נוסף, שבאותה עת כבר היה מנהג רווח למדי - מי שחמד לצון היה לוקח מה שעלה בידו, יהיו אלה ענפים או עליו של צמח כלשהו, ומכה באמצעותם את החתן והכלה. אצל אלי ושרה בחרו חבריהם להכותם באמצעות עליו הגדולים של עץ בננה!

אחרי החופה התכנסו כולם בחדר האוכל של הקיבוץ, שלטובת האירוע הפך לאולם חתונות המקושט בפרחים ומואר בתאורה יפה. תבשילים טובים הוגשו לאורחים, וגם תזמורת הקיבוץ ניגנה, במסיבה שמחה שנמשכה לתוך הלילה. בזמנים שבהם נהוג היה לערוך חתונות צנועות שהסתכמו בחופה והתכנסות קצרה בבית כנסת, היה זה אירוע מיוחד מאוד.

שרה ואחותה הגדולה שנפטרה בגיל צעיר, יחד עם הוריהן עג'ני וג'מיל חליפה

שרה (משמאל) וזהבה עם חברות

שרה

שרה

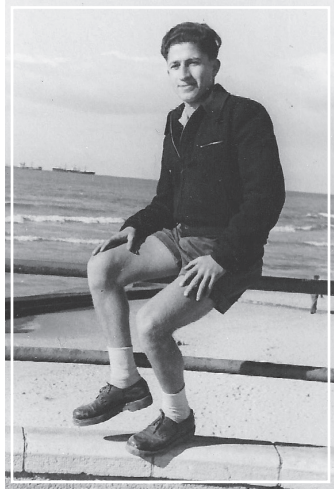

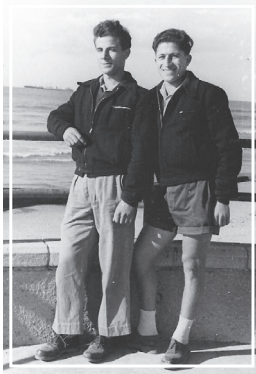
שרה עם חיים אחיה

שרה וידיד

אלי בימי אפיקים ותל קציר

חתונת אלי ושרה בתל קציר

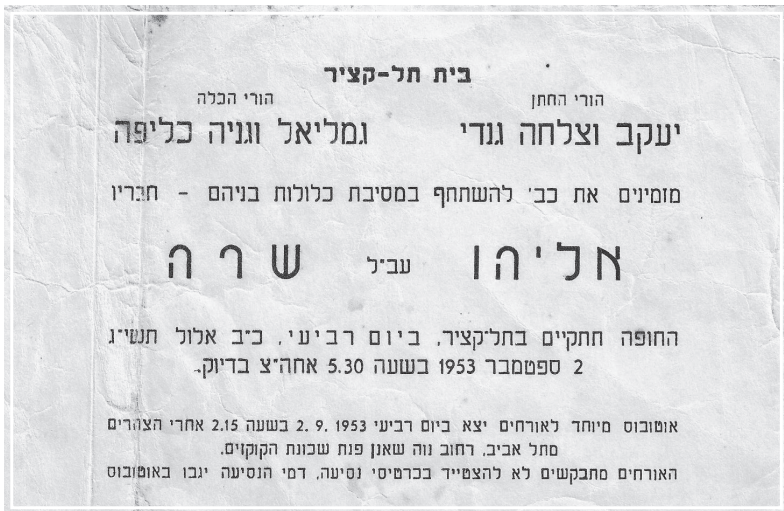
בחופה

מימין: אימא של עג'ני, שרה ממרוד (על שמה נקראה שרה).
שכונתה "סבתא ממרוד", גמליאל חליפה, שרה, עג'ני חליפה

שרה באמצע

ההזמנה לחתונה אלי ושרה

טיול עם החברים בתל קציר

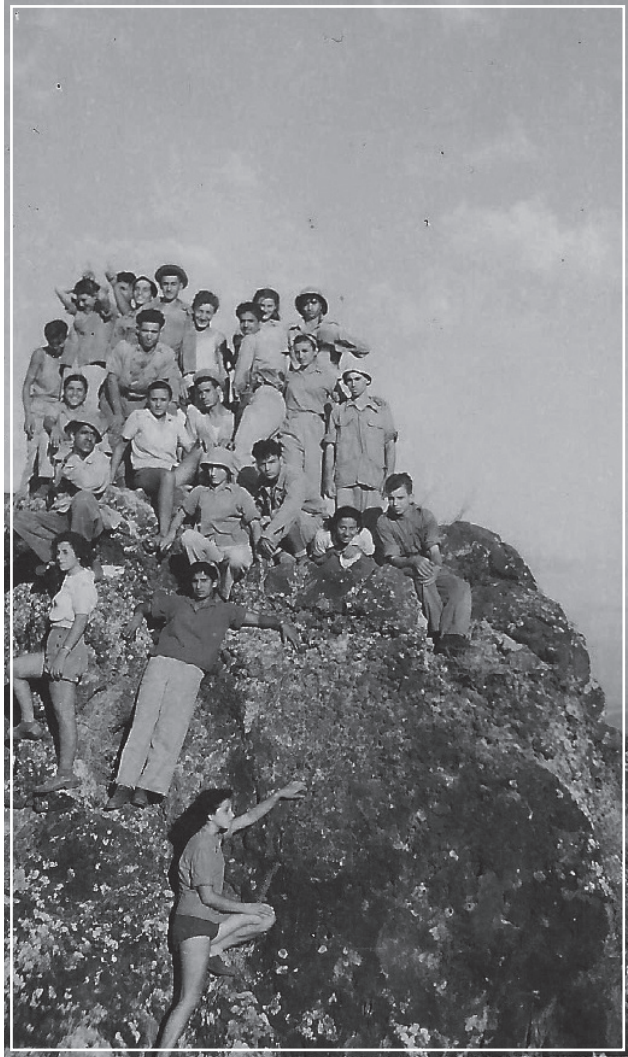

הווי בקיבוצים אפיקים ותל קציר

ש
 נה חלפה מיום החתונה ובאחד הימים, ג'מיל, אביה של שרה, הופיע בתל קציה. הוא פוטר מעבודתו בבניין בבת ים ובלשכת העבודה לא נמצאה עבודתו אחרת. באחד הימים דוד יוסף, שהתגורר במושב ביצרון שבאזור מישור החוף הדרומי, הציע שיעבור לגור בבית שהתפנה במושב הסמוך אליו, נווה מבטח, ויעבוד שם בחקלאות. דוד יוסף היה גיסו של ג'מיל (ולמעשה דוד של שרה) אך כל בני המשפחה כינו אותו כך, "דוד". "הילדים גדלו", דוד יוסף אמר לג'מיל, "הם יכולים לנהל משק. בוא תקנה משק בנווה מבטח ואני אעזור לכם ואדריך אתכם." אבל ג'מיל לא ידע דבר על עבודה חקלאית. הוא סיפר לאלי ושרה על ההצעה וביקש את עזרתם. "אני מוכן ללכת לשם אם תבואו לעזור לי ללמוד את העבודה", אמר להם.

אלי ושרה הסכימו, אך מעברה של משפחת חליפה לנווה מבטח לא היה חלק. כשהגיעו לשם, בני המושב לא אפשרו להם לרדת מהמשאית שהביאה אותם ולפרוק ממנה את הציוד שלהם. היה זה מושב שמנה כמה עשרות משפחות קטנות של יוצאי רומניה ופולין. כשראו לפנייהם משפחה מרובת ילדים ממוצא מזרחי, נבהלו. אבל דוד יוסף לא הסכים לקבל את זה. "אני רוצה לדעת מי לא רוצה לקבל אתכם", אמר, לקח דף ועיפרון, עבר בין כל בתי המושב והחתיים על הדרך את כל מי שלא הסכים. הוא חזר עם חמישה שמות בלבד, ומיד אחר כך בני משפחת חליפה ירדו מהמשאית והורידו ממנה את כל הציוד שלהם. הם קיבלו במושב בית וחלקת אדמה של כארבעים דונם.

במקביל, אלי ושרה ביקשו ממזכירות תל קציר חופשה של שישה חודשים, במהלכה יהוה בנווה מבטח וילמדו את ג'מיל את העבודה. אבל באספת הקיבוץ דחו את הבקשה. הם הציעו שג'מיל יעבור לתל קציר ויקבל קצבה כלשהי. "הוא לא רוצה כסף", אלי ושרה ניסו להסביר, "הוא רוצה ללמוד את העבודה כדי שיוכל לעבוד". אבל זה לא עזר. בקיבוץ עמדו על הסירוב ואלי ושרה החליטו לעזוב את תל קציר ועברו לנווה מבטח.

נווה מבטח של אותם ימים היה מושב צעיר מאוד. תושביו המקוריים היו ניצולי שואה, ילידי פולין ורומניה כאמור, שרבים מהם לא ידעו כיצד לעבד אדמות, התייאשו ועזבו, והוחלפו באחרים. אלי ושרה קיבלו מהמושב בית סמוך לבית משפחת חליפה, וכמי שמיומנים היטב במלאכת החקלאות, החלו בעיבוד אדמותיו של ג'מיל ושתלו בהן עגבניות ומלפפונים. הם לימדו את בני משפחת חליפה את העבודה ואלי גם לימד אותם כיצד לחלוב את שתי הפרות שג'מיל קיבל. דוה, הבוגר מבין אחיה של שרה, היה באותה עת בן חמש עשרה, וחמדה, בת הזקונים, רק נולדה. כל אחד מהילדים, אם כן, עזר כפי יכולתו בעבודת המשק, במקביל ללימודיו בבית הספר. וכשתושבים חדשים הגיעו למושב, אלי ושרה עודדו אותם להצטרף אליהם כדי שילמדו גם הם כיצד לעבד את האדמות. אלי נהג במשפחתה של שרה כבמשפחתו, עד כדי כך שבמשך שנים כל תושבי המושב היו בטוחים שהוא בנם הבכור של ג'מיל ועג'ני. פעם אחת, לפני יום העצמאות, לקח את כל אחיה של שרה לגדרה, על עגלה הרתומה לסוס, כדי לקנות להם סנדלים. "ומה איתך?" המוכר שאל את אלי, שנהג להתהלך יחף. "לי יש טבעי", אלי השיב לו.

חלפו שנה או שנתיים. טוב ונחמד היה לאלי ושרה במושב, והם החליטו לעבור אליו באופן קבוע. אלי לקח לו חלקת אדמה סמוכה לזו של ג'מיל. הוא המשיך לעזור בעיבוד החלקה של ג'מיל, ובמקביל החל בעיבוד החלקה שלו, עליה גידל גם פרות וברווזים. כמה מאחיה של שרה - יאיר, יהושע וחיים, אף הגיעו לעזור לו.

בתשעה במרץ 1955 אלי ושרה הפכו לראשונה להורים. בן בכור נולד

להם, והם בחרו עבורו את שם אביו של אלי: יעקב. בחירת שמו של הסבא עבור בן בכור אמנם הייתה מקובלת מאוד באותם ימים וגם במשפחת גינדי - לימים, לכל אחד מאחיו של אלי יהיה בן ושמו יעקב גינדי - אבל באותה תקופה אלי והוריו עדיין היו מנותקים. הנתק שנוצר בעקבות החתונה המשיך לאורך כל ראשית חייהם המשותפים של אלי ושרה, והקשר חודש רק בעקבות לידתו של יעקב:

ברוך, שנשאר איתם בקשר בשנות הנתק, שירת בבסיס חצוה. מעת לעת היה מגיע לבקרו בנווה מבטח, מצויד באוכל שנשאר בבסיס, ואלי היה מאכיל בו את הברווזים שגידל. ברוך, אם כן, היה מי שבישר ליתר המשפחה שאלי ושרה מצפים לילד ראשון. כשהאח משה שמע על כך, החליט לנסות וליישר את ההדורים סופסוף. הוא נסע לנווה מבטח וביקש מאלי ושרה שיבואו לבקר את ההורים בתל אביב. הם לא שמרו טינה ונעתרו מיד לבקשתו. הם נסעו לתל אביב, השלימו עם ההורים, וכשיעקב נולד, אפילו ערכו את ברית המילה שלו בביתם. הייתה זו החגיגה המשותפת הראשונה לשתי המשפחות - כל אחיו של אלי הגיעו לחגיגה, וגם בני משפחתה של שרה שהגיעו לתל אביב בנווה מבטח.

מעתה היה יעקב הקטן חלק בלתי נפרד משגרת היום החקלאית של אלי ושרה. הם המשיכו לעבד את אדמתם כשיעקב איתם בשדה, מונח לידם על הארץ בתוך ארגז ירקות, אבל כשנה אחרי שקיבלו את החלקה החליטו לעזוב. חיי המושב היו שונים מאוד מחייהם בקיבוץ. בתל קציר היו להם חיי חברה עשירים, טוב היה להם להיות חלק מחיי קהילה, אבל במושב, חייהם סבבו סביב העבודה. כל יום היו קמים לפני השמש, ועובדים במשך רוב שעות היממה - מארבע או חמש בבוקר עד עשר בלילה היו מגדלים את התוצרת, ממיינים אותה כל היום ואז למחרת מוכרים לירקנים שהגיעו למושב. לא היה להם פנאי לפגוש אנשים, להכיר וליצור קשרים חדשים. אחרי שהצליחו לחסוך די כסף ממכירה לירקנים, הרגישו שהבשילה העת לעבור לתל אביב. הם עזבו את נווה מבטח ושכרו דירה ברחוב לווינסקי.

הייתה זו דירה גדולה בת ארבעה חדרים, אותה חלקו עם משפחה נוספת - שני חדרים להם ושני חדרים למשפחה השנייה. המקלחת הייתה משותפת לשתי המשפחות, אבל הם היו כל כך רגילים לחיים משותפים שכאלה, שלא הוטרדו מכך.

בשנים הבאות המשיכו להרחיב את המשפחה. בעשרים ושישה ביוני 1958 נולדה בתם מירה (מרים), אשר קיבלה את שמה על שם אימו של יעקב סבה. בתחילה תכננו לקרוא לה שלומית, על שם סלחה סבתה, אבל אז יעקב חלם חלום: בחלומו ניגשה אליו מרים אימו, ואמרה לו שהיא רוצה שהתינוקת החדשה תיקרא על שמה. מבחינת יעקב, אם כן, לא הייתה אפשרות אחרת - נכדתו החדשה תיקרא על שם אימו. השינוי בתוכנית הרגיז את סלחה, שציפתה להעביר את שמה לנכדתה, אבל אלי ושרה עשו מה שיעקב ביקש. בתשעה עשר בדצמבר 1965 נולדה להם בת נוספת: גניה, שנקראה על שם עג'ני סבתה, אמה של שרה. ולבסוף, בארבעה בנובמבר 1970 נולדה טלי (טליה), שאת שמה בחרה גניה, על שם טליה, הגננת שלה.

אחד הסיפורים שעוברים מאוזן לאוזן במשפחה, הוא סיפור היעדרו של אלי מהלידות של כל אחד מילדיו. באותם ימים לא היה מקובל שבן הזוג נוכח בחדר הלידה, אבל אלי אפילו לא הסיע את שרה לבית החולים, בעיקר כי לא היו לו רכב או רישיון נהיגה. לכל מקום, גם לעבודה במפעל המשפחתי (אליו יצטרף לימים), היה מגיע כשהוא רכוב על אופניו. וכך, כשיעקב בכורם נולד, עוד בימיהם בנווה מבטח, שרה ועג'ני אמה נסעו לביתו של דוד יוסף על עגלה הרתומה לסוס, ומשם הדוד יוסף הסיע אותן לבית החולים קפלן. כשמירה נולדה כבר גרו בתל אביב. בבית הקרקע השכן לבניין בו התגוררו, גרה משפחת ישראל, משפחה שמחה ממוצא יווני, שלשרה היה איתה חיבור מיוחד. כשהחלה הלידה אלי היה במפעל, אז פפו, אב המשפחה, הסיע את שרה לבית היולדות בקריה, וכך קרה גם בלידת גניה, בבית החולים בילינסון. טלי נולדה כשאלי ואחיו ישבו שבעה על יעקב אביהם. יעקב, בנו הבכור של אלי, יחד עם עזרא אחיו, הסיעו את שרה לבית החולים צאלון ביפו, הורידו אותה שם, וחזרו לשבעה. רק באותה השנה, 1970, אלי סופסוף הוציא רישיון.

ב"ה

הננו מתכבדים להזמין את כב' להשתתף בטקס
הכנסת בננו־נכדנו
בבריתו של אאע"ה
שיתקיים אי"ה ביום רביעי כ"ב אדר תשט"ו (16.3.55)
בשעה 4 אחה"צ
בביתנו שכ' מכבי החדשה ע"י פסי הרכבת רח' א. מס' 10
ת ל א ב י ב
ואת מכבדינו נכבד
ההורים אליהו ושרה גנדי
הסבא יעקב גנדי ורעייתו

ההזמנה לברית המילה של יעקב

אלי, שרה ויעקב במושב

אלי ושרה עם הילדים יעקב, מירה, וגניה בת החודשיים וחצי

עם המעבר לתל אביב, אלי החל לחפש מקור פרנסה חדש ומצא עבודה במפעל לייצור רפידות לבלמי מכוניות, בשם "ברגבנד". העבודה במפעל התבצעה במשמרות: שבוע משמרות יום ואחריו שבוע משמרות לילה. במהרה הגיע למעמד טוב במפעל. הלחץ לייצור רפידות היה גדול ועובדים שעבדו במהירות תוגמלו בהתאם. אלי, כתגמול, מונה לאחראי האינסטלציה במפעל, כאשר עיקר התגמול בכך היה שמעתה עבד אך ורק בשעות היום.

שרה והוא המשיכו לשמור על קשר קרוב עם משפחתה של שרה במושב, ובשלב מסוים, אחרי שקנו מכונית, נסעו לשם מדי שבת. אלי המשיך לדאוג לבני משפחת חליפה כאח גדול. לפעמים היה מגיע באמצע השבוע מתל אביב רק כדי לטפל בכל מיני דברים בביתם: פעם בא עם כוור, ופעם עם שיש, כדי לסדר לעג'ני מטבח בו תוכל לבשל ולהדיח כלים. בבית בו גרו אפילו לא היה ריצוף, וגם שירותים היו רק בחוץ, אז בשלב מסוים לקח על עצמו לסדר להם מקלחת. כך, בכל פעם לקח על עצמו פרויקט אחר שישפר את חייהם והם, שלמדו ממנו את רזי ארץ ישראל כשרק הגיעו אליה, והפכו בזכותו לעובדי אדמה, רחשו לו הערכה אינסופית והרבו להתיעץ איתו. לפעמים, בימי החופש הגדול, היו נוסעים למושב לביקורים ארוכים שנמשכו שבוע או יותר, ישנים על מזרנים וצוברים חוויות משותפות. במיוחד הילדים, שנהגו להתגנב יחד למאגר המים בגדרה ולשחות בו. ליל סדר בלתי נשכח אחד, עשו כולם יחד בנווה מבטח: ג'מיל, שכבר היה ותיק במושב, דאג שינקו ויסדרו מחסן תבואות ישן והפך אותו למעיין אולם אירועים. בליל

הסדר, אלי, שרה והילדים נסעו למושב ויחד עם משפחת חליפה ומשפחות מקומיות נוספות עשו את החג במחסן התבואות ששינה את פניו. הקשר החזק עם בני המשפחה היה חשוב לשרה מאוד לכל אורך חייה, וליבה וביתה היו פתוחים בפניהם תמיד. הם מצידם, ראו בה מושא להערכה וכבוד. פעם אחת הגיעה לדירתם בתל אביב אחותה פרידה, שעבדה כאחות בבית החולים בילינסון. בבית לא היה אף אחד אבל לפרידה היה מפתח משלה והיא נכנסה פנימה. היה זה יום חם מאוד, הטמפרטורה טיפסה עד לארבעים מעלות, ופרידה פתחה את המקרר וחיפשה משהו שיצנן אותה קצת. במקרר הייתה צנצנת לפתן. פרידה פתחה אותה וטעמה, ומשטעמה, לא יכלה להפסיק לאכול מהלפתן הטעים. כשרה הגיעה הביתה, אמרה לה "שרה, לא היה לי נעים לגמור לך את הלפתן, מה זה, אגסים?" ושרה, שידעה לעשות מכל דבר משהו, וידעה לנצל כל מצרך עד הסוף, השיבה לה שאלה היו בכלל קישואים שנשארו לה, וכדי שלא יתקלקלו מהחום, הפכו ללפתן. ואמנם, הכישרון של שרה במטבח זכה להערכה גדולה בקרב בני משפחתה, שהחשיבו אותה לבשלנית הטובה ביותר, אבל היה רק אחד ממעלותיה. אחד הדברים שאפיינו את שרה היה רצונה לנצל כל הזדמנות לחגיגה משפחתית, מה שחיזק מאוד את הקשר בין בני המשפחה הגרעינית ואף המורחבת. לימים, כשהבת של פרידה ילדה תאומות, שרה הודיעה לה: "אנחנו מחכים למסיבה". "איזו מסיבה?" פרידה השיבה, "אני בקושי מתפקדת, הכלה שלי ילדה, הבת עם תאומות, יש לי ראש למסיבות עכשיו? תעזבי". "לא", שרה אמרה, "אנחנו לא מוותרים לך". גם כשאורן, הבן של פרידה, הגיע למצוות, שרה ביקשה לדעת איך יחגגו לו. כשפרידה אמרה שיעלה לתורה בבית הכנסת, שרה לא הסכימה להסתפק בכך. היא הזמינה אליה את אלגרה, אחת מדודותיהן, ויחד הכינו מגש קובות ומגש מעמולים. אחר כך באה עם המגשים לביתה של פרידה. "אני התחלתי, אמרה לה, "עכשיו תמשיכי. אין לך ברירה, את עושה מסיבה".

גם האישיות החזקה והנחושה של שרה זכתה להערכה רבה בקרב בני

המשפחה, שלא פעם ביקשו ממנה לשמש כמגשרת ביניהם. בעתות משבר או מתח ביחסים בין מי מבני המשפחה, שרה הייתה מקשיבה לשני הצדדים ומוצאת פתרון. ג'מיל אביה העריך אותה במיוחד וראה בה מי שעל פיה יישק דבר. לימים, כשתהיה על ערש דווי ממש, ואחיה, פרידה, יהושע, יוסי וחסדה, יגיעו לבקרה, תגיד ליוסי: "יוסי, תסתכל עליי ותקשיב טוב. אני מבקשת ממך להפסיק לעשן". ומאז, יוסי לא יעשן עוד.

כשאלי ושרה עברו לתל אביב, ברוך, אחיו של אלי, עדיין היה בצבא, וכך גם האח אדוארד. משה, בגלל פציעתו במלחמת השחרור, לא גויס והמשיך לעבוד עם יעקב במפעל המשפחתי, עד שהחליט לצאת לדרך עצמאית וקנה ממישהו מפעל לייצור צעצועים בתל אביב. הוא לא נשאר בישראל זמן רב אחר כך. הבחור שמכר לו את המפעל נסע לפריז כדי ללמוד עוד על התחום ומשה עשה זאת גם הוא. את המפעל בתל אביב העביר לאדוארד אחיו, שהפעיל אותו במשך עשרות שנים והיה לאחד מיצרני הצעצועים המוכרים בארץ. בינתיים, פריז לא מצאה חן בעיני משה וממנה התגלגל למקסיקו. קרובת משפחה של יעקב חיה שם עם משפחתה. משה היה בקשר איתה ועם משפחתה, וכשמאס בפריז החליט לנסוע אליהם. הוא עלה על אונייה ובתום הפלגה של חודש הגיע. שם הכיר את רותי, בתה של קרובת המשפחה, ונישא לה. הקשר עם משה נשמר גם אחרי שעבר למקסיקו, הוא הגיע לבקר בישראל ואלי אפילו נסע אליו ואל רותי פעמים אחדות.

אחרי שמשה עזב את המפעל, ברוך, שהשתחרר בינתיים מהצבא, הצטרף ליעקב בעבודה. אבל אז גם ברוך עזב ויעקב פנה אל אלי בבקשה שיכוא לעבוד איתו. אלי, שהבין שיעקב לא מסתדר לבדו, הסכים. הוא עזב את מפעל הרפידות והתחיל לסייע ליעקב בניהול המפעל המשפחתי, שבאותה עת כלל עוד שישה עובדים - חמש בחורות ובחור. אחר כך האח עזרא

השתחרר מהצבא והתחיל לעבוד איתם גם הוא ובהמשך הצטרף גם אדמונד. נפח העבודה המשיך לגדול והם החליטו לקנות מקום גדול יותר ברחוב סלמה, אליו העבירו את רוב הפעילות. את האולם ששכרו ברחוב העלייה השאירו לצורך תמיכה בייצור. גם כמות העובדים גדלה ועתה כבר העסיקו עשרים פועלות ופועלים.

בינתיים אברהם, האח הבכור, התחתן ועבר לירושלים, שם התגוררה משפחתה של אשתו. בירושלים פתח מפעל משלו לייצור קופסאות. המרחק הגיאוגרפי בין תל אביב וירושלים היה משמעותי באותם ימים, כך שפתיחת מפעל שפעילותו זהה לפעילות המפעל המשפחתי לא נחשבה לתחרות. לכל מפעל היה קהל משלו - המפעל בתל אביב סיפק סחורה בעיקר ללקוחות מתל אביב והמפעל בירושלים סיפק ללקוחות מירושלים.

עם השנים, אברהם שינה את פעילות המפעל עד שהתגלגל והפך לחנות למכשירי כתיבה. וביום טראגי אחד הוא נשאר בחנות אחרי שעות העבודה. חג הפורים עמד להגיע, ורשות השידור הזמינה ממנו קישוטים עבור תוכנית שעמדה לשדר לרגל החג. בסוף היום, אחרי שסגר את החנות, הוא התחיל לארוז את ההזמנה. רק הוא ובתו בת השתיים עשרה, אתי, היו שם. הערב ירד ולחנות נכנסו שני בחורים יהודים מהשכונה. אברהם הכיר אותם. בידו של אחד מהם היה אקדח שכוון לעברו של אברהם. "תן לנו את הכסף מהקופה," הם אמרו לו. "עוד לא פורים, תבואו בפורים ואני אתן לכם," אברהם השיב ועלה על המדרגות כדי לרחוף אותם החוצה. הם ירו בו לעיניה של אתי ופצעו אותו אנושות. שעה קלה אחר כך אברהם נפטר בבית החולים, והוא בן ארבעים ותשע שנים בלבד. הדבר נודע לאלי ומשפחתו דרך מהדורת החדשות ששודרה באותו הערב. דווח על רצח שאירע בחנות בירושלים, ואחרי בירורים התברר להם שאברהם נרצח. הם נסעו לירושלים וישבו עליו שבעה ומאז, עזרו לבני משפחתו ככל שיכלו. בשנים הראשונות שלאחר הרצח אלי והאחים היו נוסעים לירושלים כדי לעזור לאיווט, אשתו של אברהם, בניהול החנות. וכדי שאיווט והילדים לא יהיו לבד בשבתות, במשך

עשר שנים, מדי שבוע, היה מישהו מבני המשפחה - אלי, אחיו וילדיהם - נוסע לירושלים ומעביר אצלם את השבת, בכל פעם מישהו אחר.

המעבר לעיר היטיב גם עם חיי החברה של אלי ושרה. בניגוד לחיים במושב, שהצריכו טיפול באדמה ובמשק סביב השעון, בעיר עבדו רוב האנשים במשמרות של שמונה או עשר שעות ואז התפנו לענייניהם. עתה היה להם די זמן למפגש עם חבריהם, אלה שעזבו בשעתו את אפיקים וחיו בערי המרכז. הם החלו לערוך מפגשים בסופי שבוע, בכל פעם בבית של זוג אחר, במה שהפך למסורת ארוכת שנים בניצוחה של שרה, שהייתה מארגנת את לוח הזמנים של המפגשים ודואגת לנוכחות מלאה. סופסוף, חזרו להווי הקבוצה שאהבו כל כך. היה זה הווי מיוחד ביותר, שהתאפיין בחברותא עמוקה ובתחושת מחויבות זה כלפי זה, אולי בזכות שותפות הגורל שהחלה עוד בילדות.

לפעמים היו החברים יוצאים לטיולים ברחבי הארץ עם משפחותיהם, ומבליים יחד בפרדסים או חורשות. בסוכות, ולפעמים גם בפסח, היו יוצאים לחופשות קמפינג משותפות, עשר משפחות על ילדיהן, היו מתמקמים על שפת הכנרת או באחת מחורשות הארץ, מקימים אוהלים ומעבירים שבוע שלם יחד. הילדים הקטנים נשארו בדרך כלל כמתחם האוהלים, בתוך רחבה שההורים יצרו עבורם באמצע, שם הפעילו אותם וצלו בשר על האש. הגדולים יותר היו יוצאים לטיולים רגליים, ובזכותם גילו לאורך השנים את כל נחלי הארץ, בימים שהכניסה אליהם הייתה חופשית לגמרי. בשבועות היו נפגשים לפיקניק משותף ביער בן שמן. הייתה מסורת קבועה במפגשים הללו: בשלב מסוים היו מתחילים להשפריץ מים אחד על השני, מכל הבא ליד - בלוני מים, שקיות וברזים - ילדים ומבוגרים, אף אחד לא יצא יבש מהפיקניקים של חג השבועות.

הרבה זכרונות בלתי נשכחים נוצרו בחופשות המשותפות. פעם אחת נפגשו לקמפינג בחורשה ליד חולתה ובאמצע הלילה נפל ענף של עץ על המשאית של אחד החברים. בפעם אחרת הגיעו למטולה, הם כבר התחילו להקים אוהל בתוך גן שמצאו, אבל אז עברה במקום ניידת משטרה, השוטרים אסרו עליהם להתמקם שם והם נאלצו לחזור על עקבותיהם. והיה הקמפינג בו אחד מהם אמור היה להביא עופות לצלייה על האש. כל החבורה הסתמכה על העופות שיביא, אבל הוא לא הצליח להגיע לבסוף והם נתקעו בלי אוכל, אז נכנסו לאחד המושבים, קנו חמישה עשר עופות, ניקו אותם בעצמם וצלו על האש. זיכרון משמעותי אחד הוא מקמפינג שעשו על שפת הכנרת. אז עוד היה אפשרי בקלות להקים שם קמפינג, כל קו החוף של הכנרת היה פנוי. הם קנו כבשה, אחד החברים שחט אותה ופשט את עורה. חבר אחר, מסגר, הביא מסגרת ברזל שבנה והם תלו עליה את הכבשה בשלמותה וסובכו אותה כל הלילה, אבל בסוף לא אכלו אותה כי הברש לא היה מבושל מספיק מבפנים. הצלייה הממושכת שסופה אכזבה נצרכה בזיכרון המשתתפים עמוק כל כך, שעד היום ילדיו של אלי מזכירים בכל מפגש את הכבשה שלא נצלתה.

לאפיקים חזרו יחד שלוש פעמים. הפעם הראשונה הייתה בעקבות מות בנה של בלהה, שגידלה אותם באפיקים והייתה כאימא עבור חברי קבוצת שיכולת, איתה שמרו על קשר עד סוף ימי חייה. הבן היה טייס, באחת המלחמות המטוס שלו הופל וגופתו מעולם לא נמצאה. אימו רצתה להקים אנדרטה לזכרו אבל בקיבוץ לא היה מספיק כסף. היא נלחמה על כך, השיגה תקציב ממשרד הביטחון והקימה אנדרטה בבית הקברות של אפיקים. ביום חניכת האנדרטה, אלי וכל חברי קבוצתו התארגנו ונסעו יחד לקיבוץ והשתתפו בטקס. וכמו פעם, אפילו אכלו שוב בחדר האוכל הקיבוצי. תחושת המחויבות של אלי וחבריו לקבוצה כלפי בלהה הייתה מאוד חזקה, ותעיד על כך המגבית שעשו כשבלהה חיתנה את בתה והבת רצתה לרכוש בית. "את נתת לנו", אמרו אז לבלהה, "עכשיו אנחנו רוצים לתת לך".

הפעם השנייה שחזרו לאפיקים הייתה גם היא בנסיבות טראגיות. בקיץ 1954 נערך בקיבוץ מעגן טקס לחנוכת אנדרטה לזכר הצנחן פרץ גולדשטיין, חבר הגרעין שהקים את הקיבוץ. אלפיים וחמש מאות איש נכחו בטקס, ובהם אף ראש ממשלת ישראל דאז, משה שרת. התוכנית הייתה שבמהלך הטקס יטושו מעל הקהל שני מטוסי פייפר שמאחד מהם תוצנח איגרת, אבל משהו השתבש. האגרת נתפסה בגלגל השמאלי של המטוס, מה שהוביל להשתלשלות אירועים שגרמה לתאונה מחרידה – המטוס פגע בקהל וגם כשנעצר, המדחף שלו המשיך להסתובב ולפגוע באנשים. עשרים וחמישה אנשים נפצעו ושבעה עשר נהרגו, במה שנודע לימים כ"אסון מעגן". שניים מהם היו שמואל (מולה) זהרהרי, מי שהיה מדריך הקבוצה של אלי באפיקים, ואשתו רחל. כשנערכה לשמואל ורחל אזכרה באפיקים, אלי וחבריו נסעו לשם יחד.

בפעם השלישית נסעו לאפיקים כדי לחלוק כבוד אחרון למנחם לוזיה, חבר הקיבוץ שסייע להבריחם מסוריה במסגרת עליית האלף, מי שדאג לתעד את שמותיהם במחברתו. בשנת 1997 לוזיה נפטר והם נסעו יחד להלווייתו.

יעקב ומירה בפורים, תל אביב

בבר המצווה של עזרא. שורה אחורית מימין: אדמונד, פרידה. עזרא.
שורה אמצעית מימין: אברהם, יעקב, שרה, יעקב הנכד, אלי, סלחה, אדוארד. מקדימה: משה

חתונת אברהם גינדי, שרה ואלי מימין

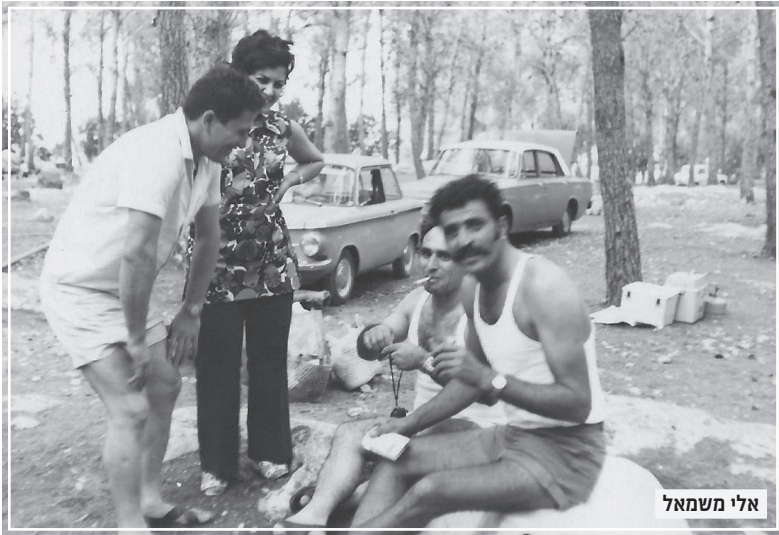

עם העובדים במפעל הבלמים ברגנד, אלי למטה

ברית המילה של יעקב, הבן של האח אברהם גינדי

בטיולים עם חברים

אחרי כמה שנים בתל אביב, המשפחה שחלקה איתם את הדירה ברחוב לווינסקי, עזבה למקום אחר. אלי ראה בכך הזדמנות לשכור את הדירה כולה כך שארבעת חדריה ישמשו את משפחתו. ואולם, כשהציע זאת לבעל הדירה, האחרון החליט להעלות את דמי השכירות. אלי ידע שלא יוכל לעמוד בזה. המשכורת היחידה שלהם הייתה משכורתו מהמפעל. שרה, כמקובל באותם ימים, לא עבדה, וליעקב אביו לא היה כסף מיותר להלוות לו.

בינתיים עבר אחיו אדוארד לדירה ברחוב אנילביץ' בבת ים, אותה קנה בדמי מפתח. "יש לידי דירה פנויה", אמר לאל, "בוא תקנה אותה." הרעיון מצא חן בעיניי אלי: מלבד אדוארד, גם קרובי משפחתה של שרה חיו בבת ים. היו אלה בני דודים שלה מצד אביה ג'מיל. לשרה היו בני משפחה בכל רחבי הארץ, היא מאוד אהבה אותם ושמרה איתם על קשר קרוב, ולמרות שמשפחתה הייתה ענפה, ידעה למי כל אחד קשור והכירה כל אחד מהם. המעבר לבת ים, אם כן, נראה כמו רעיון טוב, אבל לא היה להם מספיק כסף כדי לקנות את הדירה. והנה, באחד הימים, אלי סיפר על הדירה לדוד של שרה. הדוד היה שותף עם אחיו בחנות לממכר פיצוחים בשכונת התקווה, שפרנסה אותו יפה. "מה הבעיה?" שאל את אלי כששמע על הדירה, "כמה חסר לך? קח, מתי שיש לך תחזיר לי!" וכך, בעזרת הלוואה מהדוד, אלי ושרה קנו לראשונה דירה משלהם ועברו לבת ים. הייתה זו דירת שני חדרים ומטבחון - דירה קטנה, אבל שלהם. מדי חודש אלי ניכה מהמשכורת שלו את הוצאות המחיייה של משפחתו

ואת היתרה נתן לדוד, לפירעון החוב. המעבר מתל אביב לבת ים לא הפריע להם, כל כך רגילים כבר היו למעברים, עוד מראשית חייהם, אף פעם לא השתקעו במקום בלי לזוז ממנו. רק לימים, כשישפצו את הדירה, ירגישו שזהו מקום הקבע שלהם.

את ימי השבת שלהם עשו בתל אביב גם אחרי המעבר לבת ים. מדי שבת בצהריים היו נוסעים לבית של יעקב וסלחה, שם היו מתכנסים גם ברוך, אדוארד ואדמונד ומשפחותיהם. הפעילות הייתה בדרך כלל קבועה: המבוגרים היו מתפצלים לשני שולחנות, שולחן לגברים ושולחן לנשים, ומשחקים קלפים. לילדים היו מקרינים על הקיר סרטים מצוירים, ובהם סרטי "פופאי", באמצעות מקרן של אדמונד. לפעמים היו הילדים משחקים בגרסה משלהם למשחק המחבואים: מישהו אחד היה מחביא משהו ברחבי הבית ואחרים היו מחפשים אותו. פעם אחת מירה הלכה להחביא משהו בחדר של יעקב וסלחה. ליד מיטתם הגדולה עמד מתלה בגדים ועליו ג'קט. כשניגשה להחביא משהו בתוך כיס הג'קט, קפץ עליה עכבר.

אלי המשיך להגיע למפעל בתל אביב. הוא עבד שתיים עשרה שעות מדי יום, משש בבוקר ועד שש אחר הצהריים. לפעמים, כשהיו עבודות מיוחדות, נשאר להשלימן בערב, אחרי שעות העבודה. שרה ניהלה את חיי הבית ושם, הייתה הדומיננטית מבין שניהם. מלבד קניית מצרכים שבועית שאלי היה עורך בשוק בהתאם לבקשותיה (ולזיתים והחמוצים שהכין ומכין עד היום), שרה הייתה אחראית על כל מה שקורה בבית, מבישול וניקיון, ועד לעניינים המהותיים ביותר. היא דאגה לחינוך הילדים, ידעה מה קורה איתם בבית הספר ומה קורה בחייהם האישיים וכשאלו חזר הביתה, הייתה מעדכנת אותו בדבר תרחישי היום ותוכניותיהם להמשך. אם הייתה מעדכנת אותו שאחד הילדים חולה, היו לוקחים אותו לרופא. אם הייתה אומרת שיש כרטיסים להצגה, היו הולכים להצגה. אלי תמיד נעתר ברצון, אף פעם לא אמר שהוא עייף מדי או שלא מתחשק לו להצטרף. למעשה, כעס או התנגדות היו עניין נדיר מאוד אצל אלי וכמעט אף פעם לא מצא סיבה להתרגז.

אחד ממנהגיו היה לקנות סרטיצ'ה - מן נקניק יקה, ארוך ודק. כדי לשמר אותו, אלי היה תולה אותו על חבל הכביסה במרפסת, ואחרי שהנקניק היה מתייבש, היה צולה אותו על הגז. הנקניק היה כל כך טעים, שכל מי שהזדמן למרפסת היה נוגס בו, עד שבדרך כלל לא נשאר ממנו יותר מדי לצלייה, אבל אלי אף פעם לא התעצבן.

כך היה גם עם המכונית שלו. כשקיבל מכונית חדשה מיד נתן לילדים לנהוג בה. אם מי מהם לקח את המכונית ויצא לבלות, כמעט אף פעם לא היה מעיר על כך שנסעו הרבה או לא מילאו דלק, וגם אף פעם לא התעקש לדעת לאן הם נוסעים ומתי יחזרו. פעם אחת יעקב נסע עם המכונית ונקלע לתאונה. כשחזר הביתה, העיר את אלי משנתו וסיפר לו. "אתה בסדר?" אלי שאל אותו, וכשראה שכן, חזר לישון. מקרה כמעט זהה קרה עם טלי: היא הייתה בת שמונה עשרה ואופנוע התנגש בה בזמן שנסעה במכונית. היה זה יום שישי, ובדיוק כשהגיעה הביתה, אלי יצא לבית הכנסת, לבוש בחליפה. "אבא, בוא תראה מה קרה," אמרה לו בבהלה. כשירד ואמד בעיניו את הנזק, אמר לה, "נו בסדר, את בסדר? טוב... שבת שלום."

על דבר אחד עמד: שלילדיו יהיה מקצוע. גניה למשל, רצתה ללמוד אומנות ונרשמה לבית ספר בתל אביב בו לימדה אומנות כוהנת מלאכת היר, בתיה עוזיאל. אבל כשגניה הגיעה לכיתה י' והיה עליה לבחור מגמה, דווקא אז עוזיאל פרשה לגמלאות. גניה התאכזבה, אבל אלי שמח. "יותר טוב שתבחרי מקצוע כמו הנהלת חשבונות," אמר לה.

המפעל המשיך להתפתח ולפרנס את המשפחה. לקוחותיהם היו חנויות ומפעלים, ובהם חברות גדולות שמכרו שוקולד ותכשיטים והגיעו אליהם דרך פרסומות שעשו. בשלב מסוים התחיל האח אדמונד לייצר מעמדים לתכשיטים ואחר כך גם עזב למקסיקו, שם חי אחיהם משה. הוא נשאר שותף במפעל, ואלי המשיך להפעילו יחד עם עזרא ויעקב אביהם, עד שיעקב התעייף והפסיק להגיע. בשנת 1970 הלך יעקב לעולמו. אדמונד המשיך לקבל חלק מהרווחים בהתאם לחלקו במפעל, עד שאחרי פטירתו של יעקב

ביקש מעזרא להעריך את שווי חלקו ולקנות אותו ממנו כך שישתחרר מהשותפות. הם עשו את זה בלי כל קושי - אדמונד ערך מסמך בו כתב שהוא נותן את חלקו לעזרא, קיבל את הכסף עבור חלקו, ובכך הסתיים העניין.

היחסים בין אלי ועזרא היו טובים מאוד לאורך כל שנות העבודה המשותפת במפעל. הם אף פעם לא התערבו זה בענייניו של זה, כל אחד עשה את המוטל עליו והם רבו רק לעיתים נדירות. אלי תמיד האמין בפשרנות ושלוש בית, וויתר בלי לעשות חשבון. "העיקר שיהיה שקט", היה אומר לעזרא תמיד. הם המשיכו לעבוד יחד עוד עשרות שנים אחרי פטירתו של יעקב, הרוויחו יפה וחסכו. עזרא בנה בית בעזרת חסכוניותו, ואלי שיפץ את דירתו.

בשנת 1993 הצטרף לכוח העבודה חברו הטוב של אלי, שלמה. שלמה עבד בתעשייה האווירית עד אז, אך הוצא לגמלאות. כשאלי שמע על כך, עמד על כך ששלמה יבוא לעבוד במפעל. "אתה לא תלך לשום מקום אחר", אמר לו, "תבוא אליי". היה זה ביטוי מובן מאליו עבור אלי, של ערך החברות והערבות הדדית של קבוצתם באפיקים, קבוצה שעבורם, כילדים שהגיעו ארצה לבדם מדמשק, הייתה כמשפחה. ואכן, שלמה עבד איתם במשך עשרים וארבע שנים, עד שפרש מיוזמתו. "אני עובד מגיל עשר", אמר לאלי, "ועכשיו אני כבר רוצה לנוח".

כשילדיו של אלי גדלו, התחיל להעסיק אותם במפעל. יעקב סגר חנות צעצועים שהיה שותף בה, והתחיל לעבוד עם אביו. גניה, מיד עם שחרורה מהצבא, התבקשה לבוא לסייע בעבודה ונשארה שם. גם תליה הצטרפה, לאחר שמקום שעבדה בו נסגר עקב פשיטת רגל, ואלי הציע לה לבוא לעבוד במפעל, כי היו זקוקים לידיים עובדות. בעשור האחרון לפעילותו של המפעל, גניה עברה מהייצור לעבודה בחנות המפעל. שלושתם עבדו במפעל עד לסגירתו.

לאורך כל השנים, גם במהלך חייהם הבוגרים של הילדים, החיים של אלי

ושרה המשיכו להיות שלובים בשלהם, בכל היבט שיכלו לסייע בו ולהעניק להם מעצמם. אם הייתה למישהו מהם בעיה טכנית למשל, אלי, שתמיד היה טוב עם הידיים, ואפילו עבד כחצרן בקיבוץ, היה מגיע מיד ומסדר. וכששרה רשמה את גניה ללימודי תפירה אחרי שהתחתנה, כי התעקשה שגניה תלמד לתפור, אלי מיד קנה לגניה מכונת תפירה משלה. וכך היה גם עם מירה, הוא קנה לה את המכונה הכי טובה שהייתה בחנות. כשאחד מילדיה של מירה היה חולה והייתה מעדכנת את שרה בכך, שרה הייתה נוסעת אליה בשני אוטובוסים, מקפלת כביסה ומסדרת את הבית, רק כדי להקל עליה. אלי היה מגיע בערב, אוכל איתם ארוחת ערב, ואז נוסע עם שרה חזרה לביתם. כך, עד שהילדים גדלו. כשגניה רצתה לקנות משהו, למשל ארון פשוט, ושרה ידעה מכך, הייתה אומרת לאלי "תן לה קצת, שתקנה משהו יותר טוב". היה זה עניין ידוע בקרב בני המשפחה, שאסור לדבר על משהו שרוצים ליד שרה, כי היא מיד תיתן לך כסף כדי שתקנה אותו, או שפשוט תקנה אותו עבורך. וכך היה גם עם מתנות ודמי פורים, שרה דאגה שכל אחד מבני המשפחה יקבל מתנות נפרדות - אחת ממנה ואחת מאל.

עד היום אלי ממשיך במסורת הנתינה של שרה, כאשר מדי שנה, בחג הסוכות, הוא מזמין את כל ילדיו, נכדיו וניניו לחופשה בת ארבעה ימים בווילה, על חשבוננו. והלימודים, שתמיד היו חשובים לאלי, זוכים גם הם להתייחסות מיוחדת: כל אחד מנכדיו שנרשם ללימודים אקדמיים, קיבל ממנו עזרה כספית מדי שנה.

לנתינה שלו היה, מאז ומתמיד, אופי משלה. העקרון היה לתת למי שצריך, בהתאם ליכולותיו ונסיבותיו, כשהנתינה חפה משיקולי שוויוניות. והמסר עבר לילדיו, שמעולם לא התחשבנו ביניהם מי מקבל יותר ומי פחות. בכל שלב בחייהם, ידעו שאם מי מהם קיבל משהו, היה זה משום שהוא נמצא בשלב מסוים בחייו בו הוא צריך עזרה. וכך, גם מה שקיבלו ממנו ומשרה, היה בהתאם ליכולות הכלכליות של המשפחה. כך למשל היה בכל מה שקשור בבגדים ובנעליים. לכל אורך שנות התבגרותם של הילדים,

נרכשו עבורם בגדים בשתי חנויות בלבד: בגדים בברקוביץ ונעליים בנעלי אילנה. נעלי אילנה הייתה חנות בנווה שאנן, שבעליה גר בסמוך אליהם כשגרו בתל אביב. אלי הכיר אותו ולכן קנו רק אצלו, בזול ובתשלומים. גניה למשל, רצתה נעלי אולסטאר, כי כל חבריה הסתובב באולסטאר, אבל בנעלי אילנה לא נמכרו נעלי אולסטאר, אז היא קיבלה נעלי פלדיום. מנעלי אילנה אף פעם לא יצאו עם זוג אחד – תמיד קיבלו שניים או שלושה זוגות, שקופסאותיהם נצטרו עבורם זו על גבי זו ונקשרו בחוט.

עם הזמן העבודה במפעל המשפחתי פחתה, ועוד ועוד עובדים פוטרו עד שנשארו עם פועלים בודדים. גורם מרכזי לכך היה פער המחירים בין קופסאות שיובאו מחו"ל לבין אלה שיוצרו בעבודת יד בארץ. הם ניסו לשנות את אופן העבודה שלהם ולעבור לייצור המוני במקום ייצור בעבודת יד, הם קנו מכונה יקרה לצורך כך, אבל הפעלתה לא השתלמה עבור הכמויות שהוזמנו מהם, רק עבור כמויות גדולות במיוחד. ולבסוף, הייתה זו מגפת הקורונה שהביאה את אלי ועזרא להחלטה הסופית לסגור את המפעל. אחרי שבועים וחמש שנות קיומו, בשלושים ואחד באוגוסט 2020 ננעלו דלתותיו בפעם האחרונה. אלי היה בן שמונים ושבע.

משרה נפרד שנים לפני כן. בשנת 2014 הלכה לעולמה, שישים ואחת שנים אחרי יום החתונה המיוחד ההוא בתל קציר. אנקרוטה משעשעת הקשורה בחתונת הקיבוץ שלהם זכורה למשפחה מהימים שלפני חתונתה של מירה בתם. אלי ושרה התבקשו לבוא עם מירה לרכנות כדי להוכיח את נישואיהם, שכבר אז היו ותיקים למדי. "איפה התחתנתם?" הפקיד שאל אותם. "בקיבוץ", השיבו. "בקיבוץ לא מתחתנים", אמר, "אתם לא נשואים." הם חזרו הביתה ומצאו את תעודת הנישואין שלהם, החתומה על ידי מי שהיה הרב הראשי של טבריה. כשחזרו אל הפקיד והציגו לו את התעודה, הכול בא על מקומו בשלום: "אה... הוא חיתן אתכם", אמר, "אז הכול בסדר." ואמנם, לא רק שנישואיהם נערכו כדת וכדין, היו אלה גם נישואים יציבים כסלע לאורך כל משכם. בכל השנים שלהם יחד אלי ושרה תמיד

השתדלו להימנע מריבים ולפתור אי-הבנות בנועם, ככל שיכלו. בבית, אלי חונך שאם לא מסכימים, כדאי לוותר אחד לשני מאשר להיקלע למריבה ולהתעקש על צדקתך. כך נהג בשותפות עם אחיו וכך גם עם שרה. כל אחד מהם אפשר לשני לעשות מה שליכו חפץ בו, וחיייהם המשותפים היו הרמוניים וטובים. גירושין תמיד נראו לאלי כמו רעיון מוזר. אם זו האישה שבחה, האמין, בה עליו לרבוך עד סוף ימיו, הוא לא ימצא טובה ממנה בחוץ. לכן תמיד דגל בויתור וניסה להיעתר לבקשותיה ככל יכולתו.

זהו אחד המסרים שהיה רוצה להעביר הלאה ליקיריו. שנים עשר נכדים ונכדות יש לאלי, ועוד שלושה עשר נינים ונינות (נכון למועד כתיבת ספר זה), והוא היה רוצה שיידעו שמה שחשוב בחיים הוא להיות ותרן ולא להרבות בוויכוחים. חוץ מזה, יש לו עצה להתנהלות כלכלית נכונה: "בזבז לפי אורך הרגליים שלך". המסר פשוט - בזבז כמה שביכולתך לבזבז, אם מבקשים ממך עזרה ויש לך מה לתת - תן, אם אין לך - אל תיתן. ועצה אחרונה, אולי החשובה ביותר: חייכו תמיד והיו מרוצים ממה שעובר עליכם.

יעקב גינדי, אביו של אלי, יושב;
אלי מימין וברוך משמאל.

יעקב גינדי, אביו של אלי, כסנדק בברית

מימין: האחות פרידה, יעקב, בנו של האח אברהם ויעקב גינדי, אביו של אלי

אלי עם שלמה אוזון, חברו מקיבוץ אפיקים ושכנו בבת ים עד היום, אילת, 3.3.2010

בבריתה של הנכדה פז, אלי ושרה עם הנכדים

מימין: בר, גל, ליאל, שרה מחזיקה את פז, אלעד, חן, אלי ושמואל, 1996

אלי ושרה

אלי עם ניניו, ילדיו של הנכד אלי, מימין לשמאל: נעם, זיו, גלה, 2025

כל המשפחה, בנוסף מעורף שאלי יוחם מזי ענה, נתניה, 2024

מימין לשמאל: חיים, חן, אילי, מירה, יעקב, נניה, טלי, שלמה, שמוליק, עומר, אלעד, דודו. למטה: יעל ורז.

אלי עם כל הבכדים. שורה אחתונה מימין: הנכד אלי מחזיק את נעם, פז מחזיקה את ג'וז, גל חן מחזיק את שחר, אלי, חן, בר, אורי, יעל, שורה אמצעית מימין: רז, לירום, עידן, ליאל מחזיק את יובל, אלעד. שמוליק מחזיק את איתי, יושבים למטה, מימין: גלה ועומר. חתונת הנכד חן, 2023.

DUDU ELFASI
ART PHOTOGRAPHERS

יוני 1945, דמשק שבסוריה. נער בן שנים עשרה ואחיו מופרדים ממשפחתם ונשלחים אל הלא נודע, כחלק ממבצע השאי להעלאת ילדים יהודים לישראל: "עליית האלף".

זהו סיפורו של אלי גינדי, אחד מאלף ושלוש מאות ילדים שהועלו מסוריה לישראל מבלי שאיש הבטיח להם קצה של ודאות. סיפורו הוא סיפור על התבגרות בטרם עת, בצלה של הישראליות ההולכת ונרקמת על סף הקמת המדינה. כאן התוודע לשגרת חיי קיבוץ, לעבודה מאומצת ולשפה העברית. כאן, מתוך שותפות גורל, יצר חברויות שיימשכו חיים שלמים, וכאן נולדה אהבתו לשרה, מי שתהפוך לאשת חיקו ואם ארבעת ילדיו האהובים. יחד עימה נדד בין הקיבוצים תל קציר ואפיקים, הקים משפחה במושב נווה מבטח, ולבסוף החליף את אורחות עבודת האדמה בחיים עירוניים בתל אביב ובבת ים.

לכל אורך חייו הנחו אותו תחושת אחריות חסרת פשרות כלפי יקיריו ונאמנות אמיצה כלפי חבריו. היסוד האיתן של אלה היה ועודנו אהבת אדם כנה.

ספר זה נולד מתוך סקרנות של נכד לגבי מסע חייו של סב נערץ, ראש שבת אהוב שרוחב ליבו ונועם דרכו משמשים דוגמה לכל בני השבת המפואר שהקים.